

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

Діана Сергіївна Климчук

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

**«Трансфертне ціноутворення як інструмент податкового
планування»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник
к.е.н., доц. Тетяна НАЗАРЕНКО

Рецензент
д.е.н., проф. Олена ЛАГОВСЬКА

(підпис)

Завідувач кафедри інформаційних
систем в управлінні та обліку
д.е.н., проф. С.Ф. Легенчук

(підпис)

Житомир
2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ	7
1.1. Економічна сутність трансфертного ціноутворення як інструменту податкового планування	7
1.2. Основні принципи та методи трансфертного ціноутворення	18
1.3. Нормативно-правове регулювання планування трансфертного ціноутворення	25
Висновки до розділу 1	35
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»	36
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»	36
2.2. Організація бухгалтерського обліку операцій з трансфертного ціноутворення ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»	45
2.3. Методика аналізу та планування контрольованих операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»	51
Висновки до розділу 2	60
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»	61
3.1. Міжнародний досвід системи планування трансфертного ціноутворення	61
3.2. Інструменти та засоби планування операцій з трансфертного ціноутворення	68
3.3. Напрями удосконалення системи планування операцій з трансфертного ціноутворення	75
Висновки до розділу 3	80
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТРАНСФЕРНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ»	81
4.1. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять з дисципліни «трансферне ціноутворення»	81
4.2. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів у процесі вивчення дисципліни	94
Висновки до розділу 4	98
Висновки та пропозиції	99
Список використаних джерел	102
Додатки	110

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації економіки, активізації транснаціональних корпорацій та зростання обсягів міжнародної торгівлі особливого значення набуває проблема регулювання трансфертних цін. Застосування механізмів трансфертного ціноутворення безпосередньо впливає на формування податкових зобов'язань підприємств, забезпечує оптимізацію податкового навантаження та створює можливості для стратегічного податкового планування. У той же час недобросовісні практики встановлення внутрішньокорпоративних цін можуть призводити до розмивання податкової бази, виведення прибутків у низькоподаткові юрисдикції та порушення принципів податкової рівності. Саме тому дослідження трансфертного ціноутворення як інструменту податкового планування є одним із ключових напрямів забезпечення фінансової стабільності держави та підвищення ефективності управління діяльністю підприємств.

В Україні система контролю трансфертного ціноутворення активно формується та адаптується до міжнародних стандартів OECD, що зумовлює потребу у ґрунтовному аналізі теоретичних засад, нормативно-правового забезпечення та практичного застосування механізмів контролю за контрольованими операціями.

На сучасному етапі дослідження трансфертного ціноутворення охоплюють широкий спектр економічних, податкових та управлінських аспектів. Так, Л. Титенко та С. Богдан досліджували трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку [1], А. Благодушко розкрив природу та сутність цього процесу [2], а Т. М. Карнаух акцентував на перспективі його запровадження в Україні [3]. І. О. Карлова досліджувала економічний зміст трансфертного ціноутворення та автоматизацію обліку на підприємствах [4], тоді як А. О. Касич та співавтори аналізували проблеми та можливості його застосування на підприємствах [5]. Водночас, В. М. Краєвський і О. Ю. Муравський приділяли увагу податковій та обліковій природі трансфертного ціноутворення [6], а М. Д.

Пасічний та О. П. Заруцька із співавторами вивчали його роль у формуванні податкової політики та бюджетно-податкового регулювання [9,10]. Дослідження Михайленка [31] та Жиглея із співавторами [34] показують практичне використання трансфертного ціноутворення як механізму податкового планування та мінімізації податкових ризиків. При цьому, ряд авторів, зокрема Рижикова та Цегельник, висвітлюють вплив цифровізації на трансфертне ціноутворення та пов'язані ризики [33,36]. Разом із тим, у наукових роботах залишається недостатньо дослідженим питання комплексної інтеграції трансфертного ціноутворення з сучасними підходами управлінського обліку та цифровими технологіями на рівні вітчизняних підприємств, що і визначає напрямок подальшого дослідження у даній магістерській роботі.

Метою роботи є узагальнення теоретичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій, щодо удосконалення системи планування операцій з трансфертного ціноутворення.

Об'єктом дослідження є процес планування та організації трансфертного ціноутворення на виробничому підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти застосування трансфертного ціноутворення у податковому плануванні ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

Завданнями дослідження є:

1. Розкрити економічну сутність трансфертного ціноутворення як елементу податкового планування.
2. Проаналізувати принципи та методи трансфертного ціноутворення згідно з міжнародними стандартами та національним законодавством.
3. Дослідити нормативно-правове регулювання планування контрольованих операцій в Україні.
4. Здійснити організаційно-економічну характеристику ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».
5. Оцінити організацію бухгалтерського обліку та документування контрольованих операцій на підприємстві.

6. Проаналізувати методика планування контрольованих операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

7. Дослідити міжнародні підходи планування трансфертного ціноутворення в провідних країнах світу;

8. Здійснити аналіз інструментів та засобів планування операцій з трансфертного ціноутворення та визначити напрями їх удосконалення.

9. Обґрунтувати методику викладання дисципліни «Трансфертне ціноутворення» та підходи до оцінювання навчальних досягнень здобувачів.

Методи дослідження включають: аналіз і синтез, економіко-статистичні методи, методи порівняння, індукції та дедукції, системно-структурний аналіз, метод економічного моделювання, графічний метод, документальний аналіз, а також елементи кейс-методу при оцінці практичних ситуацій підприємства.

Структура роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

1.1. Економічна сутність трансфертного ціноутворення як інструменту податкового планування

Трансфертне ціноутворення є ключовим елементом у діяльності багатонаціональних корпорацій, що здійснюють операції між взаємопов'язаними особами. Його сутність полягає у встановленні цін на товари, послуги чи нематеріальні активи, що передаються всередині однієї групи компаній. Такі операції мають значний вплив на розподіл доходів і витрат між різними підрозділами, а також на податкове навантаження у різних юрисдикціях. Саме тому трансфертне ціноутворення привертає особливу увагу з боку держав і міжнародних організацій, які прагнуть забезпечити справедливий розподіл податкових зобов'язань та уникнути зловживань.

Розвиток транснаціональних корпорацій як форми організації економічної діяльності спричинив еволюцію поняття «трансфертна ціна». Це поняття все частіше використовується для позначення цін, за якими здійснюються операції між структурними підрозділами однієї транснаціональної корпорації. Таким чином, значення терміну «трансфертна ціна» поширюється на регулювання відносин у межах міжгосподарської діяльності [4].

Маніпулювання цінами у внутрішньо холдингових операціях не лише впливає на розподіл прибутку між афілійованими компаніями, а й змінює податкові бази різних країн, що призводить до податкової конкуренції між державами. Світова фінансово-економічна криза загострила проблему бюджетного дефіциту, змушуючи уряди шукати додаткові джерела доходів, зокрема через посилення податкового контролю. Одним із ключових напрямів стало регулювання трансфертного ціноутворення [5].

Щоб захистити національні податкові надходження, розвинені країни впроваджують законодавчі механізми, що дозволяють переглядати наслідки угод

платників податків на основі принципу економічної доцільності, а не лише юридичної форми. Трансфертне ціноутворення є поширеним інструментом мінімізації податкових зобов'язань у всьому світі. Проте в країнах, що розвиваються, ця проблема стоїть особливо гостро через вищі стимули до маніпуляцій та нижчий ризик їх викриття. Водночас і в розвинених країнах питання контролю за трансфертним ціноутворенням залишається актуальним та потребує ефективного регулювання [3, с.122].

У світовій практиці трансфертне ціноутворення визначається як механізм встановлення цін у операціях між взаємопов'язаними компаніями з метою зниження податкових зобов'язань. Це досягається завдяки використанню міжнародного розташування компаній та різниці в податкових ставках між країнами. Фактично це означає перенесення оподатковуваного прибутку до афілійованої компанії, зареєстрованої в юрисдикції з більш сприятливими податковими умовами, що дозволяє мінімізувати податкові витрати. [20, с.126].

У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «трансфертного ціноутворення». Деякі дослідники розрізняють поняття «трансфертна ціна» та «трансфертне ціноутворення», тоді як інші вважають їх ідентичними. Аналіз існуючих підходів свідчить про відсутність єдиної позиції серед науковців і значні відмінності в розумінні цього терміну [1, с.89].

Більшість наукових досліджень розглядають трансфертне ціноутворення крізь призму оподаткування операцій транснаціональних корпорацій, чії структурні підрозділи розташовані в різних країнах. У цьому контексті трансфертні ціни трактуються як інструмент оптимізації податкового навантаження, що дає можливість корпораціям перерозподіляти прибуток між країнами з різними ставками оподаткування. Інша частина досліджень розглядає трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку.

З огляду на це, доцільно дослідити різні підходи до трактування сутності трансфертного ціноутворення, яке виконує широкий спектр функцій і завдань (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності трансфертного ціноутворення

№	Джерело	Визначення сутності
1.	Пасічний М. Д. [9]	Трансфертне ціноутворення є системою скоординованих заходів щодо визначення справедливих та економічно обґрунтованих цін при здійсненні торговельних операцій між пов'язаними господарюючими суб'єктами (що мають спільних власників), зокрема розташованими в різних податкових юрисдикціях.
2.	Кулинич М. Б. [16, с. 160]	Трансфертне ціноутворення – методичний елемент управлінського обліку, заснований на децентралізації управління й розширенні відповідальності структурних підрозділів за результати його діяльності
3.	Десятнюк О. М., Черевко О. І. [17, с. 46]	Трансфертне ціноутворення – процес впливу на фінансові показники роботи кожного учасника господарської операції при створенні та реалізації продукції для збільшення прибутку та досягнення мети бізнес-партнерів
4.	Краєвський В.М., Муравський О.Ю. [6]	Трансфертне ціноутворення – це процес визначення трансфертних цін по операціям між центрами відповідальності, що потребують їх облікового забезпечення
5.	Черевко О.І. [18]	Трансфертне ціноутворення визначається як методом перерозподілу ресурсів і оптимізації оподаткування, який впливає на розподіл доходів, прибутків, ризиків, а також на якість життя
6.	Алексєєва А., Ігнатенко Т. [19]	Трансфертне ціноутворення є системою визначення звичайної ціни товарів та/або результатів робіт (послуг) в операціях, визнаних контрольованими.
7.	Чебанова Н.В., Ревуцька Л.Є.[14, с.209]	Трансфертне ціноутворення визначається як процес, в якому беруть участь дві сторони: центр відповідальності, що передає виготовлену продукцію (послугу), і центр відповідальності, який приймає дану продукцію (послугу) з метою її наступного споживання або переробки.
8.	Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П'ятничук І. Д. [12, с.208]	Трансфертне ціноутворення – це процес формування та зміни структури трансфертних цін підприємства.
9.	Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. [11, с.273]	Трансфертне ціноутворення широко застосовується транснаціональними корпораціями, оскільки дає змогу мінімізувати податки та ризик в країнах, де діють дочірні компанії. Політику транснаціонального ціноутворення визначають умови країни, де перебуває дочірня компанія.
10.	Котенко А. М., Мішин М. О., Брояков С. В. та ін. [7, с. 5]	Трансфертне ціноутворення – інститут національного податкового права, норми якого є результатом протидії розмиванню оподаткованої бази й виведення прибутку з-під оподаткування.

Джерело: складено автором на основі [6, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19]

Незважаючи на різні підходи до визначення трансфертного ціноутворення, його суть можна узагальнити як механізм встановлення суб'єктами господарювання цін на товари, які мають специфічну логістику до споживача. Це може включати їхнє послідовне проходження через виробничі етапи, перетин митного кордону, реалізацію пов'язаним особам та інші особливості, що потребують контролю за рентабельністю таких операцій [2].

Існує три основні підходи до визначення трансфертного ціноутворення [15]:

1. Ціна між афілійованими компаніями, коли одна компанія контролює іншу.
2. Внутрішньофірмове ціноутворення, обумовлене постійним обміном між підрозділами компанії.
3. Ціна в межах транснаціональних компаній, що виходять на міжнародний ринок.

Основна мета трансфертного ціноутворення – встановлення об'єктивних та ринково обґрунтованих цін у внутрішніх операціях між пов'язаними сторонами. Оскільки такі компанії можуть контролювати ціни, це впливає на їхню прибутковість, податкові зобов'язання та фінансові показники [2].

Трансфертне ціноутворення виконує кілька ключових функцій [8]:

- Забезпечує менеджерів необхідною інформацією для ухвалення ефективних управлінських рішень.
- Дозволяє оцінювати ефективність роботи підрозділів компанії.
- Регулює розподіл прибутку між різними частинами компанії.
- Зберігає автономність діяльності підрозділів.

Завдяки системі трансфертного ціноутворення компанії можуть забезпечувати справедливий розподіл прибутку та відповідність ринковим умовам, що впливає на податкові зобов'язання в різних юрисдикціях. Воно базується на принципі максимізації маржинального доходу та вимагає чіткої фіксації всіх операцій між підрозділами компанії. Для визначення трансфертних цін використовуються різні методи, зокрема метод ринкової ціни, усередненої

ціни та вигідної ціни. Податкові органи контролюють дотримання цих принципів, щоб запобігти зловживанням та мінімізації податкових ризиків.

Трансфертне ціноутворення використовується міжнародними компаніями для внутрішніх розрахунків між пов'язаними структурами. Без належного регулювання ціни можуть штучно занижуватися або завищуватися, що дозволяє компаніям мінімізувати податкові зобов'язання, виводити прибутки в офшори та уникати справедливого оподаткування.

Навіщо потрібно здійснювати регулювання трансфертного ціноутворення наведено на рис. 1.1 [7, 8, 10].

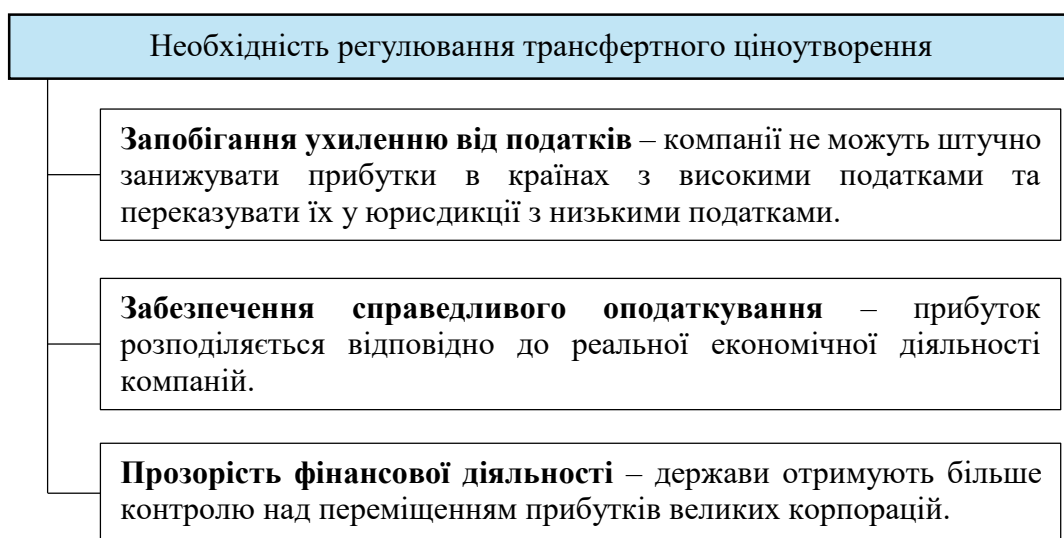

Рис. 1.1. Необхідність регулювання трансфертного ціноутворення

Джерело: складено автором на основі [7, 8, 10]

Трансфертне ціноутворення особливо важливе для міжнародних корпорацій, які працюють у кількох країнах, а також для великих бізнес-груп, що здійснюють значні внутрішньогрупові операції.

Отже, на нашу думку, трансфертне ціноутворення слід розглядати як контрольований процес розподілу прибутку всередині групи пов'язаних компаній через визначення вартості ресурсів, що передаються між ними на різних етапах створення кінцевого продукту. Це дозволяє отримати конкурентні переваги на певних ринках у конкретний період часу.

Послуги з консультивання у сфері трансфертного ціноутворення, як частина комплексного податкового планування компанії. Проведення аналізу контрольованих операцій є одним із найбільш значущих питань для національних і транснаціональних компаній, які здійснюють міждержавні операції. Податкові ставки та правила варіюються залежно від юрисдикції й типу угоди, тому податкові служби в усьому світі прагнуть забезпечити рівну частку глобальних податкових надходжень.

На міжнародному рівні поточні зміни в директивах і правилах ОЕСР (Організація економічного співробітництва й розвитку) призводять до посилення нормативної бази, зокрема, з урахуванням розробки плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Основна мета пакету BEPS, що складається з 15 пунктів дій, полягає в тому, щоб гарантувати, що прибуток, отриманий компаніями, буде обкладатися податком у країнах, де була фактично створена цінність [37].

Війна значно вплинула на процеси цифровізації трансфертного ціноутворення, створюючи нові податкові ризики та виклики для міжнародного регулювання. Через економічну нестабільність, релокацію бізнесу та активне використання цифрових активів, зросли загрози ухилення від оподаткування та маніпуляцій із трансфертними цінами. Використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, автоматизовані системи збору та обробки даних, спричиняє значні зміни у підходах до планування та контролю за трансфертними цінами та при відстеженні ризикових транзакцій. Водночас війна підштовхнула міжнародні організації до розробки єдиних цифрових стандартів регулювання трансфертного ціноутворення та активнішого обміну податковою інформацією. Попри ризики, цифровізація відкриває нові можливості для податкового контролю та планування, підвищення прозорості міжнародних фінансових операцій та адаптації національних податкових політик до умов цифрової економіки. Цифровізація є інструментом збагаченням Digital технологіями для створення, впровадження та використання переваг в процесі господарської діяльності [36].

Цифрові технології суттєво трансформують методи планування та контролю трансфертного ціноутворення (ТЦУ). Вони сприяють підвищенню прозорості, ефективності перевірок і мінімізують можливості для маніпуляцій з даними. Вплив цифровізації на процеси ТЦУ має як значні переваги, так і певні виклики, які детально розглянуті в таблиці 1.2. [36].

Таблиця 1.2

Вплив сучасних цифрових технологій на процеси планування та контролю трансфертного ціноутворення

Технологія / Підхід	Опис	Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Автоматизація податкового моніторингу	Впровадження ІІІ та Big Data для аналізу фінансових даних і виявлення аномалій у трансфертному ціноутворенні. Зменшення людського фактору у перевірках.	Швидкість аналізу, зниження людських помилок, оперативне виявлення порушень.	Висока вартість впровадження, необхідність кваліфікованих фахівців, можливі технічні збої.
Використання блокчейн-технологій	Забезпечення прозорості та незмінності фінансових даних. Зниження ризику маніпуляцій та підвищення довіри до податкової звітності.	Високий рівень безпеки, неможливість підробки даних, підвищення довіри.	Висока енергозатратність, складність інтеграції у традиційні системи.
Цифровізація документації	Автоматизація обміну податковими даними через електронні системи, такі як SbCR. Сприяння міжнародним стандартам звітності.	Швидкість обміну інформацією, зменшення паперової роботи, зручність контролю.	Вразливість до кіберзагроз, необхідність високого рівня захисту даних.
Прогнозування та аналітика на основі даних	Використання великих даних для прогнозування податкових ризиків та виявлення схем ухилення від оподаткування на ранніх етапах.	Завчасне виявлення ризиків, можливість моделювання різних сценаріїв.	Помилки у прогнозах, залежність від якості вихідних даних.
Міжнародна співпраця та обмін даними	Використання цифрових платформ для швидкого обміну інформацією між податковими органами різних країн та	Спрощення міжнародної взаємодії, ефективність контролю, прискорення перевірок.	Юридичні обмеження в різних країнах, ризики витоку конфіденційної інформації.

	покращення координації перевірок.		
--	--------------------------------------	--	--

Отже, цифрові технології не тільки оптимізують процеси планування та контролю за трансфертним ціноутворенням, але й відкривають нові можливості для міжнародної співпраці. Вони забезпечують підвищену прозорість та ефективно мінімізують ризики ухилення від сплати податків.

У своєму дослідженні Пасічник М. Д. [38] зазначив, що практика трансфертного ціноутворення (ТЦУ), яка є системою заходів для визначення економічно обґрунтованих цін у контрольованих операціях між пов'язаними суб'єктами, стала визначальною рисою сучасної глобалізації. Автор підкреслює, що ТЦУ, окрім своєї основної функції, активно використовується як інструмент податкового планування транснаціональними корпораціями.

Попри те, що інтеграція трансфертного ціноутворення у вітчизняний науковий дискурс та господарську практику відбулася понад десять років тому, чимало питань залишаються невирішеними. Особливої гостроти набуває проблема обігу фінансової інформації, характер та якість взаємодії фіскальних інституцій і платників податків, зокрема в контексті справедливого оподаткування контрольованих операцій та запобігання зловживанням у податковому плануванні.

Пріоритетом інституційного вдосконалення фіскальної політики України, за Пасічником М. Д., є імплементація плану BEPS в частині гармонізації вітчизняної нормативно-правової бази з міжнародними стандартами та посилення взаємодії з провідними країнами при здійсненні фіскального контролю ТЦУ. Важливою видається автоматизація обміну фінансовою інформацією на основі CRS для механізмів протидії легалізації неправомірно одержаних коштів. Доцільним також є запровадження процедури попереднього узгодження трансфертних цін документально для забезпечення прозорості взаємодії платників з фіскальними органами щодо здійснення контрольованих операцій, мінімізуючи ризики виникнення спорів.

Трансфертне ціноутворення (ТЦУ) вимагає обов'язкового державного регулювання, оскільки воно є ключовим інструментом податкового

планування транснаціональних корпорацій і несе в собі значні фіскальні ризики для країн.

Основні причини необхідності регулювання та планування ТЦУ [32]:

1. Запобігання податковим втратам. Компанії використовують ТЦУ для маніпулювання цінами між своїми підрозділами з метою зменшення оподаткування. Це дозволяє переміщувати прибутки до юрисдикцій із нижчими податками, що безпосередньо зменшує податкові надходження в бюджетах країн із високими ставками.

2. Посилення фінансово-економічної безпеки держави. Відсутність ефективного контролю за ТЦУ загрожує стійкості публічних фінансів та фінансовому потенціалу національної економіки, обмежуючи можливості уряду фінансувати ключові програми.

3. Забезпечення справедливості та прозорості податкової системи. Державне регулювання ТЦУ створює рівні та справедливі умови конкуренції для всіх учасників ринку, запобігаючи недобросовісній податковій перевазі транснаціональних корпорацій.

4. Зниження випадків ухилення від сплати податків. Контроль допомагає запобігти використанню складних схем ухилення від оподаткування, які постійно вдосконалюються міжнародними компаніями.

5. Відповідність міжнародним стандартам. Регулювання ТЦУ дозволяє країнам дотримуватись глобальних норм (наприклад, плану BEPS), що сприяє побудові дієвої та результативної системи бюджетно-податкового регулювання.

Перманентні зміни та уточнення положень Податкового кодексу України щодо ТЦУ для суб'єктів господарювання та податківців істотно збільшили документообіг і навантаження через необхідність посилення податкового контролю. Водночас, саме контроль за ТЦУ продемонстрував найбільшу ефективність як інструмент боротьби з офшорами, порівняно з іншими методами [32].

Михайленко О. [31] вважає, що трансфертне ціноутворення як спосіб податкового планування має чітко визначену сферу застосування

(зовнішньоекономічну) і вичерпний перелік ознак для фінансових операцій з іноземними компаніями, які під нього підпадають. Така визначеність сформувалася внаслідок того, що ТЦУ є способом економічно неефективним та тривалим.

Аналізуючи найбільш розповсюджені в застосуванні різними країнами способи податкового планування, що враховують вплив ТЦУ, можна зробити висновок про значний ефект цього процесу на економічний складник країн. Оскільки оптимізація податків при транзакціях з іноземними компаніями є складним процесом, розглянуті способи оптимізації податків із залученням такого інструменту, як ТЦУ, підкреслюють важливість розвитку стратегій, що забезпечують ефективне застосування податкового планування.

Однак через потенційний вплив на оподаткування та складність контролю за використанням способів податкової оптимізації з використанням трансфертного ціноутворення, такі операції стали об'єктом уваги як держави, так і міжнародних органів. Показово, що контролюючі органи дедалі більше слідкують за методами застосування податкового планування і шукають способів контролю над такими операціями. Одним з останніх є правило ділової мети для оцінки законності здійснення операцій платниками податків. При цьому проведений аналіз указує на те, що практика застосування цього правила є неоднозначною і залежить від правильної послідовності дій особи, яка вдається до податкової оптимізації [34].

Трансфертне ціноутворення (ТЦУ) виступає важливим та гнучким інструментом податкового планування для бізнес-структур з міжнародними або міжпідприємницькими зв'язками. Згідно зі статтею [30], при правильному застосуванні ТЦУ компанії можуть:

- регулювати розподіл прибутку між підрозділами або контрагентами так, щоб знизити загальне податкове навантаження (особливо у разі різних податкових юрисдикцій або при внутрішніх операціях між пов'язаними особами);

- використовувати концепцію так званої «референтної ціни» (або іншої методики) для обґрунтування цін у відносинах між компаніями групи, що дозволяє формально відповідати принципу «витягнутої руки» та уникнути претензій з боку податкових органів.

- планувати внутрішні фінансові потоки – наприклад, відсотки за позиками, роялті, ліцензійні платежі, структурування операцій так, щоб отримати бажаний податковий ефект, з одночасним збереженням економічного змісту операцій.

Разом з тим, в статті наголошується, що ефективність і легітимність цього інструменту зумовлені дотриманням низки умов [30, 39]:

- необхідно чітко довести наявність ділової мети та реальної економічної необхідності операцій, а не лише ухилення від оподаткування;

- потрібне коректне застосування методів визначення трансфертних цін – із врахуванням порівнянності, коригувань, адекватного функціонального аналізу і документального підґрунтя;

- варто враховувати ризики податкового контролю: у разі невідповідності принципу «витягнутої руки» чи відсутності доказів економічної доцільності контролюючі органи можуть оскаржити такі операції, що призведе до донарахувань чи штрафів.

Отже, ТЦУ – це не автоматичне «зменшення податків», а інструмент податкового планування й управління, який при правильному застосуванні – зважаючи на законодавство, документацію, економічну обґрунтованість – дає компаніям легальні можливості оптимізувати податкове навантаження. Водночас це потребує ретельного підходу, функціонального аналізу операцій і готовності до перевірок з боку податкових органів.

1.2. Основні принципи та методи трансфертного ціноутворення

На сьогодні як міжнародний стандарт для цілей оподаткування між взаємозалежними компаніями Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) рекомендовано використання принципу «витягнутої руки». Цей підхід застосовують усі члени ОЕСР та багато країн світу (понад 100 країн). Сутність принципу «витягнутої руки» передбачає порівняння прибутку, отриманого асоційованими підприємствами в контрольованих операціях з прибутком незалежних осіб, отриманим в аналогічних (зіставних) операціях. Так, прибуток, одержаний кожною компанією в групі, повинен відображати відносну вартість, створену їх діяльністю [21, с.17].

З 1 січня 2015 року в українське законодавство було запроваджено принцип «витягнутої руки». Відповідно до пункту 39.1 статті 39 Податкового кодексу України (ПКУ), визначено основні положення його застосування [25]:

1. **Обов’язок платників податків:** якщо суб’єкт господарювання здійснює контрольовані операції, він зобов’язаний визначати обсяг оподатковуваного прибутку згідно з принципом «витягнутої руки» (пп. 39.1.1 ПКУ).

2. **Відповідність ринковим умовам:** прибуток платника податків вважається таким, що відповідає принципу «витягнутої руки», якщо умови контрольованої операції аналогічні тим, що використовуються між незалежними сторонами у зіставних неконтрольованих операціях (пп. 39.1.2 ПКУ).

3. **Коригування податкових зобов’язань:** встановлюються правові підстави для коригування податкових зобов’язань відповідно до цього принципу (пп. 39.1.3 ПКУ).

4. **Контроль за трансфертним ціноутворенням:** здійснюється за допомогою методів, передбачених ст. 39 ПКУ, а об’єктом податкового контролю є база оподаткування податком на прибуток підприємств (пп. 39.1.4 ПКУ).

Таким чином, принцип «витягнутої руки» забезпечує відповідність контрольованих операцій ринковим умовам та запобігає штучному заниженню податкових зобов’язань.

Контрольовані операції – це господарські операції платника податків, що можуть впливати на об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств платника податків (для резидентів Дія.Сіті – платників податку на особливих умовах – на фінансовий результат до оподаткування, визначений у фінансовій звітності згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності) [25]. Для визнання господарської операції контрольованою вона має відповідати одночасно сукупності двох критеріїв, викладених у пп. 39.2.1 ПКУ. Умовно ці критерії можна розділити на критерій «за контрагентом» та «вартісний критерій» (рис. 1.2) [21].

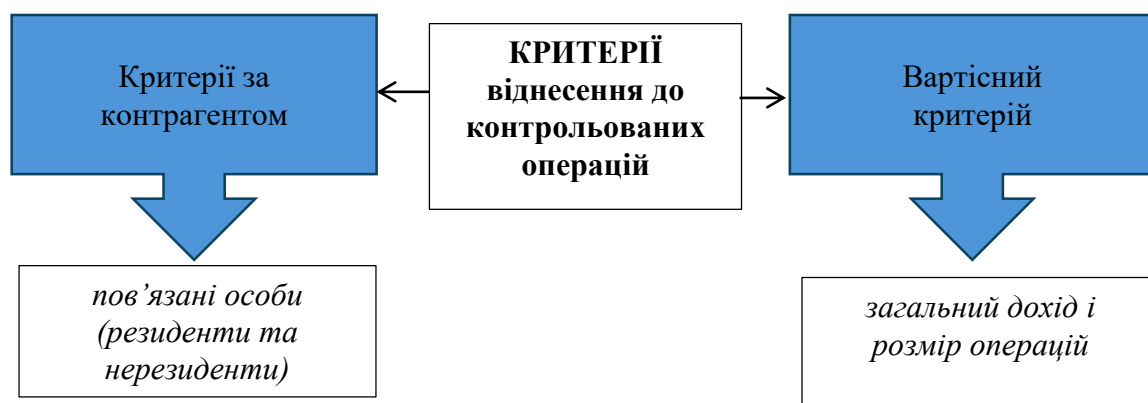

Рис. 1.2. Ознаки критеріїв віднесення до контрольованих операцій згідно з положеннями ПКУ

Джерело: складено автором на основі [21, с.19]

Критерій «за контрагентом» виконується за умови, коли контрольовані операції платника податків можуть впливати на об’єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Відповідно до пп. 39.2.1.1 ПКУ до таких контрольованих операцій належать господарські операції:

- з продажу та/або придбання товарів та/або послуг через комісіонерів-нерезидентів;
- з пов’язаними особами – нерезидентами;
- з нерезидентами, зареєстрованими в державах (на територіях), долучених до затвердженого переліку держав (територій), або які є резидентами цих держав;

- з нерезидентами, які не сплачують податку на прибуток (корпоративний податок);
- між нерезидентом та його постійним представництвом в Україні (зокрема, внутрішньогосподарські розрахунки) [25].

Вартісний критерій визнання операцій контрольованими регулюється пп. 39.2.1.7 ПКУ, в якому зазначено, що операція вважається контрольованою, коли відповідає таким двом критеріям:

1) загальний дохід платника податку на прибуток за річний звітний період більше ніж 150 млн. грн.;

2) розмір операції платника податку на прибуток з кожним окремим контрагентом за річний звітний період більше ніж 10 млн. грн. [25].

З 2025 року розширено критерії визнання осіб пов'язаними за рахунок економічної пов'язаності – взаємодії з контрагентом на рівні 75 % від загального обсягу зовнішньоекономічної діяльності та 50 % від суми доходу/витрат [40].

Отже, контрольовані операції мають відповідати одній з наступних ознак: *суб'єктний склад, обсяг операції, обсяг доходу, вид господарської операції*.

В епоху глобалізації та швидкісного обміну інформацією, корпоративна репутація стала одним із найважливіших нематеріальних активів. Обвинувачення в маніпулюванні трансфертними цінами та ухиленні від сплати податків можуть істотно підірвати довіру клієнтів, партнерів та інвесторів. Ці репутаційні ризики стають невід'ємною частиною стратегічного податкового планування.

Показовим є випадок із компанією Starbucks UK. Після публічного розголосу у 2012 році щодо використання складних міжнародних платежів усередині групи для уникнення сплати податку на прибуток протягом трьох років, компанія змушена була вдатися до публічного репутаційного менеджменту. Керівництво, попри формальну законність використовуваних схем, заявило про добровільну сплату 10 мільйонів фунтів стерлінгів податків щорічно протягом двох років. Цей крок був спрямований на відновлення довіри

клієнтів, які висловили значне суспільне обурення, що свідчить про чутливість ринку до питань корпоративної відповідальності.

Іншим яскравим прикладом є судова справа Coca-Cola проти Служби внутрішніх доходів США, де предметом спору стало коригування трансфертних цін на суму 9 мільярдів доларів. Незважаючи на триваючі апеляційні процеси, ця справа підкреслює критичну важливість завчасного та ретельного обґрунтування політики трансфертного ціноутворення. Незалежно від фінального результату, сам факт тривалого судового розгляду є значним репутаційним і фінансовим ризиком для бізнесу [41].

Прозора та обґрунтована політика трансфертного ціноутворення також є ключовим фактором для підвищення інвестиційної привабливості компанії. Інвестори все більше віддають перевагу тим підприємствам, які демонструють відповідальний та етичний підхід до ведення бізнесу. Наявність чіткої політики ТЦУ та належна звітність свідчать про те, що компанія серйозно ставиться до своїх податкових зобов'язань і не вдається до ризикованих схем, що сприяє підвищенню її оцінки на ринку капіталу.

До сторін здійснення контрольованої операції відносять усіх суб'єктів, з якими укладається контрольована операція, але водночас враховуються всі винятки та правила, що визначені ПКУ. Вид господарської операції визначається тим, з чим пов'язана контрольована операція. Обсяг операції містить вартісні показники, тобто розмір угоди з окремим контрагентом, а обсяг доходу враховується від діяльності підприємства, який безпосередньо вказується в бухгалтерському обліку [24].

Для оцінки відповідності операцій принципу «витягнутої руки» використовують п'ять методів: метод порівняльних ринкових цін, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистого прибутку, метод поділу прибутку (табл.1.3)

Таблиця 1.3.

Методи трансфертного ціноутворення: переваги та недоліки

Назва методу	Короткий зміст	Переваги (+) та недоліки (-)
--------------	----------------	------------------------------

Метод порівняльної неконтрольованої ціни (CUP)	Ціна товарів, робіт, послуг порівнюється з ринковим діапазоном цін на аналогічні товари в зіставних операціях	+ метод у найбільшій мірі враховує фактичні умови операцій та їх укладання; + є найбільш ефективним методом визначення реального економічного внеску підрозділу в загальний результат діяльності компанії; - на практиці важко знайти необхідні для порівняння операції, які б відповідали усім вимогам. Таке можливо лише на ринку однорідних товарів
Метод ціни перепродажу (Resale Price Method)	Валова рентабельність від перепродажу товарів у контрольованій операції, раніше придбаних у ході такої самої операції, зіставляється з ринковим діапазоном валової рентабельності	+ дозволяє визначити трансфертну ціну навіть тоді, коли різниця між порівнюваними операціями має значний вплив на їхні ціни та цей вплив неможливо виміряти; + не враховується рівень попиту на товар чи послугу; - не враховується використання нематеріальних маркетингових активів, що впливають на ціну.
Метод «витрати плюс» (Cost Plus Method)	Валова рентабельність собівартості контрольованої операції зіставляється з ринковим діапазоном валової рентабельності собівартості в зіставних операціях	+ простота розрахунку та легкість імплементації через більшість систем обліку; - різний підхід компаній до класифікації деяких видів витрат (одні списують як собівартість, інші як операційні витрати); - не враховується рівень попиту на товар чи послугу.
Метод чистого прибутку (TNMM)	Валова рентабельність контрольованої операції зіставляється з ринковим діапазоном рентабельності в зіставних операціях	+ наявність необхідної інформації про чистий прибуток компаній у відкритому доступі; + менша чутливість до незначних відмінностей товарів чи послуг, ніж у методів CUP та Cost plus; - невпевненість у достовірності відкритої інформації про чистий прибуток компаній.
Метод розподілу прибутку (Profit Split Method)	Сукупний дохід, фактично розподілений між сторонами контрольованої операції, зіставляється з економічно обґрунтованим розподілом прибутку між непов'язаними сторонами	+ можливість визначити трансфертну ціну навіть за відсутності даних про ринкові ціни та аналогічні операції; + справедлива оцінка доходів сторін, визначена шляхом глибокого вивчення економічних показників усіх учасників операції; - недостатність об'єктивності при визначенні частки участі кожної із сторін у генерації прибутку; - складнощі в отриманні необхідної інформації, оскільки така може розглядатися як конфіденційна; - складнощі обліку у зв'язку з необхідністю виділення прибутку від конкретної операції з усього прибутку.

Джерело: складено автором на основі [7, 21,25, 26, 27]

Вибір методу залежить від особливостей галузі. Правильне застосування вимагає досвіду і знань. Звіт про контрольовані операції подається до 1 жовтня

наступного року. Документація з ТЦУ подається лише на вимогу Державної податкової служби.

Це стосується року, в якому були контрольовані операції. Важливо дотримуватися строків і правил подання документації.

Ураховуючи вказане можна визначити такий алгоритм дій платника податків при виборі одного з методів трансфертного ціноутворення:

1. Аналіз кожного методу, передбаченого ПК України.
2. Аналіз фактів та обставин, за яких вчинено контрольовану операцію.
3. Перевірка наявності інформації щодо контрольованої операції, якою володіє платник податків, та інформації, яка є необхідною для кожного з методів.
4. Урахування ступеня зіставності між контрольованими і неконтрольованими операціями.
5. Вибір методу трансфертного ціноутворення.

Зазначений алгоритм вбачається досить логічним з огляду на те, що встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу «витягнутої руки» здійснюється платником податків за одним із методів, який, своєю чергою, обирається останнім з урахуванням обставин та фактів здійснення контрольованої операції [28].

Що таке звіт про трансфертне ціноутворення? Насамперед це підсумкова інформація про контрольовані операції. І більш правильно, згідно з чинним законодавством, називати його Звіт про контрольовані операції [7].

Підготовка звіту про контрольовані операції складається з:

- встановлення всіх здійснених контрольованих операцій з нерезидентом;
- надання рекомендацій щодо здійснення процедури автоматизації, яка має на увазі систематизацію всієї інформації, а також її угруповання (застосовується при великих масивах однотипної інформації);
- підготовки та оформлення самого документа (звіту).

Отже, хто ж повинен надавати звіт про контрольовані операції? Насамперед ті платники податку на прибуток, які у звітному році здійснювали контрольовані операції та мали загальний сукупний дохід за рік понад 150 млн. грн. Що таке

контрольовані операції, їх критерії та вимоги ми описали вище. Звіт про контрольовані операції повинен подаватися в певний термін за відповідний звітний період. Оформлення звіту про контрольовані операції вимагає спеціальних знань і практичного досвіду у сфері ТЦУ.

Перевірка трансфертного ціноутворення означає перевірку умов контрольованих операцій. Дана процедура виконується уповноваженими податковими органами, а також має свій певний порядок, особливості та вимоги. Згідно з українським законодавством, а саме підпунктом 39.5.2 Податкового кодексу України, існує три підстави для здійснення перевірки, що здійснюються за певною процедурою, а саме [25, 29]:

1. Згідно з підпунктом 39.5.1.2 Податкового кодексу України, відправлення відповідного листа платнику податків контролюючим органом. Подібний лист може бути відправлений, коли уповноважені органи виявили наявність здійснених контрольованих операцій, щодо яких платник податків не подав відповідний звіт.

2. Здійснення моніторингу та за його результатами встановлення невідповідності (помилки або порушень) контрольованих операцій принципу «втягнутої руки». Ретельно перевіряйте свою документацію і стежте за тим, щоб контрольовані операції відповідали всім законодавчим вимогам та критеріям.

3. Неподання або подання з порушеннями звітів про контрольовані операції або Документації з питань трансфертного ціноутворення. Згідно із законодавством, платник податків зобов'язаний вчасно подавати відповідні звіти. За таке порушення виписують не тільки штрафні санкції, а й можуть почати здійснення додаткових перевірок (комплексну податкову перевірку, перевірка порушень у сфері ЗЕД і т.д.).

1.3. Нормативно-правове регулювання планування трансфертного ціноутворення в Україні

В умовах глобалізаційних трансформацій історичний аспект становлення та розвитку трансфертного ціноутворення в світі припадає на кінець XIX – початок XX століття. Основною передумовою виникнення трансфертного ціноутворення є відокремлення трансфертної ціни від механізму визначення ринкових цін. Трансфертна ціна є різновидом специфічних цін, що відображає вартість товарів або послуг, які вироблені пов'язаними компаніями або структурними підрозділами однієї компанії [21, с.9].

В Україні ж регулювання трансфертного ціноутворення розпочалося значно пізніше – після ухвалення Податкового кодексу та внесення у 2013 році статті, яка вперше закріпила поняття «трансфертної ціни». У 2015 році законодавство було доповнене положеннями, що деталізували контрольовані операції, принцип «витягнутої руки» та визначення «пов'язаних осіб». Це сприяло гармонізації української нормативно-правової бази з міжнародними стандартами, зокрема рекомендаціями ОЕСР (організація економічного співробітництва та розвитку) [20, с.127].

Широке застосування трансфертного ціноутворення для мінімізації податкових зобов'язань шляхом ухилення від оподаткування зумовило необхідність запровадження механізмів податкового контролю за такими операціями. У податковій системі трансфертне ціноутворення передбачає використання транснаціональними компаніями різних методів і схем оптимізації оподаткування з метою зниження податкової бази. Це явище розглядається як негативний фактор у діяльності компаній, чий структурні підрозділи розташовані в країнах або регіонах із більш сприятливим податковим режимом. У зв'язку з цим операції, пов'язані з трансфертним ціноутворенням, перебувають під контролем податкових органів.

На рис. 1.3 представлено узагальнені особливості трансфертного ціноутворення у податковій системі [24].

Рис. 1.3. Особливості трансфертного ціноутворення в системі оподаткування

Джерело: складено автором на основі [24]

Трансфертне ціноутворення (ТЦ) є ключовим елементом міжнародної податкової політики. Воно може використовуватися як для законної податкової оптимізації, так і для ухилення від сплати податків. Тому держави активно впроваджують механізми контролю та регулювання ТЦ для забезпечення прозорості фінансових операцій і справедливого розподілу податкових надходжень.

Керівною міжнародною інстанцією із цих питань є Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), а основним документом, що має рекомендаційний характер, є Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних компаній та податкових служб

(оригінальна назва – OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations), які періодично уточнюються та вдосконалюються. Останньою редакцією Настанов ОЕСР є редакція від липня 2017 р., а її редакцію 2010 р. можна знайти на теренах інтернету в українському перекладі. Україна поступово імплементує Настанови ОЕСР у національне податкове законодавство. У Податковому кодексі України правила трансфертного ціноутворення закріплено у ст. 39, а процедурні питання врегульовано на рівні наказів Міністерства фінансів України [7, с.5].

Система трансфертного ціноутворення в Україні регулюється національним законодавством, міжнародними стандартами та ініціативами щодо податкової прозорості.

У табл. 1.4 подані основні нормативні документи, що регулюють трансфертне ціноутворення в Україні [21, с.15-16].

Таблиця 1.4

Нормативно-правове регулювання трансфертного ціноутворення в Україні

№ з/п	Назва нормативного документа	Номер та дата нормативного документа
1	2	3
1.	Податковий кодекс України	Стаття 39 «Трансфертне ціноутворення»
2.	Про затвердження форми та Порядку складання Повідомлення про участь у міжнародній групі компаній	Наказ Міністерства фінансів України (далі – МФУ) від 31.12.2020 № 839
3.	Про затвердження форми та Порядку заповнення Звіту в розрізі країн міжнародної групи компаній	Наказ МФУ від 14.12.2020 № 764
4.	Порядки встановлення відповідності умов контрольованої операції щодо сировинних товарів принципу «витягнутої руки»	Наказ МФУ від 18.01.2022 № 19
5.	Про затвердження Узагальнюючої податкової консультації щодо деяких питань застосування правил трансфертного ціноутворення представництвами нерезидентів в Україні	Наказ МФУ від 16.08.2019 № 345
6.	Про затвердження форми акта (довідки) про результати перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки» та Вимог до його (її) складення	Наказ МФУ від 13.07.2017 № 629
7.	Про затвердження Порядку проведення перевірки з питань дотримання платником податків принципу «витягнутої руки»	Наказ МФУ від 10.03.2016 № 344

Продовження табл. 1.4

1	2	3
8.	Про затвердження форми та Порядку складання Звіту про контрольовані операції	Наказ МФУ від 18.01.2016 № 8
9.	Про затвердження Порядку проведення моніторингу контрольованих операцій та Порядку опитування уповноважених, посадових осіб та/або працівників платника податків з питань трансфертного ціноутворення	Наказ МФУ від 14.08.2015 № 706
10.	Про затвердження переліку організаційно-правових форм нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток (корпоративний податок), зокрема податок з доходів, отриманих за межами держави реєстрації таких нерезидентів, та/або не є податковими резидентами держави, в якій вони зареєстровані як юридичні особи	Постанова Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 04.07.2017 № 480
11.	Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 ПКУ	Постанова КМУ від 27.12.2017 № 1045
12.	Про затвердження Порядку визначення середньозваженого значення показника рентабельності для зіставної юридичної особи для цілей трансфертного ціноутворення	Постанова КМУ від 29.03.2017 № 191
13.	Про затвердження переліку іноземних фондових бірж, на яких розміщено іноземні боргові цінні папери нерезидентом, оподаткування доходу якого здійснюється відповідно до пп. 141.4.11 п. 141.4 ст. 141 ПКУ	Постанова КМУ від 06.09.2017 № 675
14.	Про затвердження Порядку попереднього узгодження ціноутворення у контрольованих операціях, за результатами якого укладаються договори, що мають односторонній, двосторонній та багатосторонній характер, для цілей трансфертного ціноутворення	Постанова КМУ від 28.10.2021 № 1114

Джерело: складено автором на основі [21]

Таким чином, регулювання трансфертного ціноутворення в Україні базується на нормах податкового кодексу, наказів МФУ, постанов КМУ та є важливим механізмом запобігання податковим зловживанням. Дотримання законодавчих норм дозволяє бізнесу уникати санкцій, а державі – забезпечувати справедливий розподіл податків. Останні зміни набули чинності з січня 2023 року. Вони уточнили правила і посилили контроль за трансфертним ціноутворенням.

В умовах постійних змін у податковому законодавстві, важливо дотримуватися всіх актуальних вимог. З огляду на це, звернемо увагу на санкції за невиконання вимог статті 39 Податкового кодексу України, що стосуються Звіту про контрольовані операції (КО) та Документації з трансфертного

ціноутворення (ТЦУ). Недотримання норм цієї статті ПКУ може призвести до значних фінансових санкцій [25].

Тож розглянемо це питання детальніше. Нижче приведений перелік штрафів з 1-го січня 2024 року. Штрафи у сфері ТЦУ (прожитковий мінімум працездатного громадянина на 01.01.2024 р. – 3 028 грн.) [25, 29]:

- Неподання звіту про контрольовані операції. За всіма незадекларованими операціями доведеться викласти 300 прожиткових мінімумів працездатного громадянина, що у 2024 р. становить 908 400 гривень.

- Незадекларовані контрольовані операції. При відсутності задекларованих контрольованих операцій державі буде потрібно виплатити 1% від суми цих операцій. При цьому сума штрафу не повинна перевищувати 300 прожиткових мінімумів (тобто 908 400 гривень), зафіксованих станом на 1 січня звітного року за весь обсяг незадекларованих контрольованих операцій, здійснених у цьому році.

- Несвоєчасне подання звіту про контрольовані операції. Невчасно поданий звіт про контрольовані операції обійдеться в 1 прожитковий мінімум, зафіксований на 1 січня звітного року, і виплатити цей мінімум доведеться за кожен прострочений день. При цьому сума штрафу не повинна перевищувати 300 прожиткових мінімумів.

- Невчасне декларування у разі подання уточнювального Звіту про контрольовані операції. У цьому випадку штраф буде таким, як і за невичасне подання Звіту про КО: 1 прожитковий мінімум, зафіксований на 01.01 звітного року, за кожен прострочений день, але не вище 300 розмірів прожиткового мінімуму (908 400 гривень).

- Неподання Документації з трансфертного ціноутворення. Штраф за неподання Документації з трансфертного ціноутворення становитиме 3% від обсягу контрольованих операцій, за якими платник податків повинен був підготувати таку Документацію. При цьому сума штрафу не повинна перевищувати 200 прожиткових мінімумів працездатного громадянина (тобто

605 600 гривень), зафіксованих станом на 1 січня звітного року за весь обсяг контрольованих операцій, здійснених у цьому році.

– Несвоєчасне подання Документації з трансфертного ціноутворення. За невчасно подану Документацію в Україні карають двома розмірами прожиткового мінімуму працездатного громадянина станом на 1 січня звітного року, які виплачуються за всі прострочені дні (6 056 гривень за день), але не більше 200 розмірів прожиткового мінімуму (605 600 гривень).

– Неподання Звіту про контрольовані операції або Документації з трансфертного ціноутворення після закінчення 30 календарних днів, наступних за граничним строком сплати штрафу «першої групи» («старих штрафів у новій редакції»). Якщо протягом 30 календарних днів, наступних після крайньої дати виплати штрафів «першої групи », не подається Документацію з ТЦУ, то накладуть штраф в розмірі 5 прожиткових мінімумів, встановлених на 1 січня звітного року, які зобов'язані сплатити за кожен прострочений день (а це складе 15 140 гривень щодня).

– Недотримання принципу «витягнутої руки». Не слід забувати, що в разі виявлення податковою перевіркою недотримання компанією принципу «витягнутої руки», нараховуються додаткові податкові зобов'язання з податку на прибуток.

– Неподання Повідомлення про участь у міжнародній групі компаній

За неподання повідомлення про участь у МГК або надання недостовірної інформації передбачено штраф у розмірі 50 прожиткових мінімумів для працездатної особи, встановлений законом на 1 січня податкового (звітного) року. У 2023 році прожитковий мінімум складав 2 684 гривні. Отже, розмір штрафу дорівнював 134 200 гривень. За 2023 звітний рік, тобто до 01 жовтня 2024 року, Повідомлення про участь у міжнародній групі компаній подається лише за умови, якщо платник податку на прибуток (підприємство), яке здійснювало контрольовані операції, є учасником Міжнародної групи компаній за визначенням податкового законодавства України.

Очікується, що найближчим часом податкові служби посилять контроль за трансфертним ціноутворенням. Але ризиків у цій галузі цілком можливо запобігти. Досить знати ознаки цих ризиків з метою оподаткування. Щоб податківці рідше цікавилися бізнес-діяльністю, при заповненні звітності необхідно уникати таких помилок [7]:

1. Подавати вчасно Звіт про контрольовані операції – готувати його правильно, без подальшої подачі уточнень до даного Звіту: подача уточнень підвищує «категорію» ризиковості ТЦУ-звітності компанії при аналізі податковою службою.

2. Фінансова звітність, Декларація з податку на прибуток підприємства не повинна бути збитковою. «Збиткові» платники податків – окрема «категорія» ТЦУ-ризиків, що визначається податковим інспектором.

3. Для «сировинних» товарів повинен застосовуватися Метод порівняльної неконтрольованої ціни – у Звіті про контрольовані операції вказується код методу «301».

4. Рентабельність операцій, зазначена в Звіті про контрольовані операції, у разі застосування методів ТЦУ з аналізу прибутковості (метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистого прибутку, метод розподілу прибутку) не повинна бути нижчою за ринкову й т.д.

Остерігайтеся ситуації, коли ви щорічно вносите гроші за внутрішньогрупові послуги, але не підтверджуєте їх.

У 2019 році до правил ТЦУ додали пункт, що описує принцип превалювання сутності над формою. Це означає, що під час перевірки ТЦУ контролюючі служби мають право проігнорувати текст договору та покладатися на своє сприйняття суті операції, яка передбачає надання внутрішньогрупових послуг [5, 7].

Якщо угода складається з 4-5 сторінок, а документальні докази того, що послуга отримана, відсутні, податківці припускають, що це фіктивні послуги або такі, що не можуть бути оцінені в вартість, зазначену в договорі. А значить,

витрати на їх придбання мають бути суттєво знижені або – взагалі прирівнюватися до нуля.

Цікаво, що подібна зміна в законі – рекомендація плану BEPS, що знаходить відображення раніше і в Рекомендаціях ОЕСР.

Насторожити співробітників податкової служби може збиткова діяльність платника податку за наслідками останніх кількох років.

Проблеми з бізнес-діяльністю починаються зі збитків, які підприємець ніяк не може подолати. На важливість даного показника вказують і положення ПК України. Відповідно до правил ТЦУ, проводячи економічний аналіз, що не дозволяє зіставляти фінансові показники підприємства-конкурента, якщо у фінансовій звітності такого підприємства заявлені збитки більш, ніж за 2 роки (з 3-х аналізованих). Такі збитки називають системними. Це може означати, що:

- компанія здійснює закупівлі товару або комплектуючих за завищеною ціною;
- або реалізує свою продукцію дешево.

Тобто в цілому здійснює діяльність, що не відповідає ринковим умовам і закономірним бізнес-цілям (отримання прибутку).

У контексті посилення міжнародної податкової прозорості, цифровізації економічних процесів та зростання обсягів транскордонних операцій, питання трансфертного ціноутворення набуває особливої актуальності для резидентів України. З метою забезпечення ефективного контролю за операціями між пов'язаними особами та мінімізації податкових ризиків держава продовжує удосконалювати нормативно-правове регулювання у сфері ТЦУ.

Починаючи з 2025 року, законодавство було доповнено низкою важливих змін, спрямованих на деталізацію критеріїв пов'язаності, удосконалення контрольних процедур та підвищення відповідальності платників податків. Основні новації наведено нижче [42].

Розширено критерії пов'язаності юридичних осіб. Тепер під пов'язаність підпадають випадки, коли резидент отримує від нерезидента понад 75 % виручки

від продажів нерезидентам і ця виручка складає $\geq 50\%$ від усієї виручки; або навпаки – більше ніж 75% закупок у одного нерезидента.

Підвищено поріг володіння корпоративними правами для визнання пов'язаності. Нижня межа частки володіння збільшена з 20% до 25% .

Оновлення переліку держав / територій, операції з резидентами яких можуть підпадати під трансфертне ціноутворення. Посилено увагу на офшори, юрисдикції з недостатнім обміном фінансовою інформацією, та тих, що не виконують міжнародні стандарти – що посилює контроль над операціями з нерезидентами.

Зміни в санкціях за неподання або несвоєчасне подання звітності. Збільшено розмір штрафу за неподання повідомлення про участь у міжнародній групі компаній; змінено механізм нарахування штрафів за несвоєчасне декларування контрольованих операцій, у тому числі при поданні уточнюючого звіту.

Відтермінування санкцій за певні порушення, допущені під час воєнного стану. Зміни, внесені у зв'язку з нормами щодо цифровізації економіки, передбачають, що якщо контролююча особа виконає свої обов'язки протягом 6 місяців після припинення/скасування воєнного стану – штрафні санкції не застосовуються.

Нещодавні зміни в законодавстві, спрямовані на вдосконалення регулювання трансфертного ціноутворення (ТЦУ) в Україні та імплементацію міжнародних стандартів, мають значний вплив на господарську діяльність підприємств. Вони формують нові правила гри та підвищують відповідальність бізнесу. Що це означає на практиці? [43]

Нова чіткіша та розширена дефініція «пов'язаності» означає, що більше компаній можуть підпадати під контроль ТЦУ – тобто податкові ризики для бізнесу з міжнародними операціями зростають.

Вищий поріг володіння правами (25%) плюс нові критерії означає, що суб'єкти, які раніше не вважалися пов'язаними, можуть стати такими, з відповідними обов'язками.

Посилення податкового контролю та розширення переліку «ризикових» юрисдикцій підвищує увагу держави до операцій з офшорами та сумнівними юрисдикціями.

Строгіші санкції за порушення – індикатор того, що держава очікує більш суворого дотримання правил ТЦУ, що робить податкове планування із застосуванням ТЦУ більш ризиковим без ретельного документального підґрунтя.

Тимчасове пом'якшення санкцій за порушення під час воєнного стану дає деяку «податкову амністію» за умови виконання доповнених обов'язків, що може допомогти бізнесу стабілізуватися.

Отже, в епоху глобалізації та посилення інтеграції України у світову економічну систему, компанії, які прагнуть до сталого розвитку, повинні приділяти належну увагу трансфертному ціноутворенню. Це вже не просто формальність чи вузькоспеціалізований інструмент податкового планування, а нагальна потреба. Ігнорування вимог законодавства у цій сфері може призвести не лише до значних фінансових донарахувань, штрафних санкцій та судових спорів із податковими органами, але й до серйозних репутаційних наслідків, підриву довіри з боку інвесторів та партнерів, що, зрештою, негативно позначиться на довгостроковій конкурентоспроможності бізнесу на міжнародній арені.

Висновки до розділу 1

Провівши дослідження теоретичної частини можна зробити висновок, що трансфертне ціноутворення є важливим інструментом управління фінансовими потоками в багатонаціональних корпораціях, яке суттєво впливає на розподіл прибутків, податкових зобов'язань і управлінських рішень. Воно відіграє ключову роль у внутрішньогрупових операціях, потребує чіткого регулювання для запобігання зловживанням і забезпечення справедливого оподаткування, а також є предметом уваги міжнародних організацій і держав у контексті посилення податкового контролю.

Принцип «витягнутої руки» це певне правило, яке передбачає, що вартість угоди між пов'язаними сторонами повинні відображати умови, що мають місце в операціях між незалежними компаніями (ринковим умовам).

Існують методи трансфертного ціноутворення (метод порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистого доходу, метод розподілу доходів), за допомогою яких необхідно перевірити, чи відповідають контрольовані операції принципу «витягнутої руки». Такі методи визначені в міжнародних нормативних документах (Настанови ОЕСР) і закріплені в українському законодавстві (Податковий кодекс України).

Нормативно-правове регулювання планування трансфертного ціноутворення в Україні сформувалося на основі міжнародних стандартів, зокрема рекомендацій ОЕСР, але має свої особливості, що відображають національні потреби. Імплементация стандартів ОЕСР у законодавство України дозволяє гармонізувати підхід до оподаткування з міжнародними нормами та мінімізувати податкові зловживання. Основним нормативно-правовим документом у сфері ТЦУ є податковий кодекс України. За недотримання вимог трансфертного ціноутворення передбачені значні штрафи. Це важливо враховувати при веденні бізнесу.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» (SEM ECOPACK) позиціонується як сучасне виробниче підприємство, що спеціалізується на створенні екологічно безпечної пакувальної продукції з литого пульперкартону (формованого волокна). Підприємство пропонує диверсифікований асортимент упаковки, призначений для широкого спектра продукції: сільськогосподарської (фрукти, овочі, яйця), промислової тари для пляшок, а також інших товарів народного споживання.

Товариство відіграє роль лідера у своїй галузі, задаючи ключові екологічні тренди в пакувальній індустрії України. «СЕМ ЕКОПАК» є єдиним вітчизняним виробником, який пропонує повноцінну, системну екологічну альтернативу більшості видів пластикової тари. Завдяки інноваційному підходу та постійному пошуку нових рішень, компанією розроблено десятки принципово нових видів пакування, що поєднують високу якість, функціональність та сталість.

Ключовим аспектом діяльності Товариства є активне впровадження принципів циркулярної економіки, зокрема, використання вторинної сировини. Процес переробки макулатури дозволяє мінімізувати утворення відходів та забезпечує замкнений цикл виробництва.

Підхід ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» ґрунтується на засадах ESG (Environmental, Social, and Governance). Товариство реалізує повний життєвий цикл продукції – від етапу розробки та виробництва до утилізації та можливості повторного використання. Проведені дослідження підтверджують, що використання упаковки з вторинної сировини характеризується значно нижчим вуглецевим слідом у порівнянні з традиційними полімерними аналогами.

Товариство з обмеженою відповідальністю «СЕМ ЕКОПАК» працює на ринку України більше 17 років (дата запису: 05.10.2007, номер запису: 1 218 102 0000 000306). Адреса: 81400, Україна, Львівська область, Самбірський район, місто Самбір, вулиця Промислова, будинок, 2/6.

Основні види діяльності за статутом:

- 17.21 Виробництво гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари (основний);
- 17.12 Виробництво паперу та картону;
- 17.22 Виробництво паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення;
- 17.29 Виробництво інших виробів з паперу та картону;
- 28.29 Виробництво інших машин і устаткування загального призначення, н.в.і.у.;
- 28.95 Виробництво машин і устаткування для виготовлення паперу та картону;
- 28.99 Виробництво інших машин і устаткування спеціального призначення, н.в.і.у.;
- 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення;
- 38.11 Збирання безпечних відходів;
- 38.32 Відновлення відсортованих відходів;
- 46.77 Оптова торгівля відходами та брухтом;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту;
- 71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах;
- 72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук;
- 74.90 Інша професійна, наукова та технічна діяльність, н.в.і.у.

Основний асортимент продукції ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» охоплює упаковку для:

- яблук, груш, персиків, авокадо, динь, ківі, томатів, ягід (різноманітні ягоди) – тобто для фруктів та овочів;
- грибів, яєць – яйцева упаковка є важливою частиною виробничого профілю компанії.
- пляшок / тари для пляшок – тобто упаковка для рідких або пляшкових продуктів.
- промо-упаковку – спеціальні пакувальні рішення для просування продукції.
- індустріальну упаковку – для промислових товарів, що виходять за межі харчової групи.
- індивідуальна / кастомізована упаковка – компанія надає клієнтам можливість розробки спеціальних форм і конфігурацій упаковки під конкретні потреби
- підстанники (що, ймовірно, є упаковкою або тримачем для стаканів/пляшок) – як частина асортименту.

Організаційна структура управління ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» є лінійно-функціональною, що дозволяє поєднувати спеціалізовані знання функціональних відділів (наприклад, відділу продажів чи відділу якості) з оперативним управлінням на виробничих ділянках. Така структура забезпечує ефективну координацію між виробництвом та комерційною діяльністю, що є критично важливим для великого виробника тари (Додаток А).

Станом на 2023 рік структура підприємства характеризувалася наступними ключовими показниками: кількість штатних одиниць – 358 чол., місячний фонд оплати праці – 4 504 700,00 грн. Штатний розпис та функціональні обов'язки персоналу Товариства розподілені таким чином, щоб забезпечити безперебійне виконання основної діяльності: виробництво гофрованого паперу та картону, а також паперової та картонної тари (додаток Б).

До наведеної вище інформації про організаційно-виробничу структуру ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» додається важливий контекст щодо її інтеграції в ширшу бізнес-групу. Детальну інформацію, що розкриває структуру власності та взаємозв'язки між юридичними особами, подано у додатку В. ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» входить до складу бізнес-групи APONET ENTERPRISES LIMITED (країна реєстрації Республіка Кіпр) якій належить 95% акцій та Рудковський Сергій Анатолійович має 5% акцій (див. додаток Г), що свідчить про консолідацію активів та управління на рівні групи компаній.

Для оцінки динаміки розвитку ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» у період 2022–2024 рр. здійснено комплексний аналіз структури активів, пасивів та фінансових результатів (табл. 2.1, 2.2, 2.3). Такий підхід дає можливість визначити напрямки зміни фінансового стану підприємства, виявити тенденції у використанні ресурсів, оцінити ефективність управління капіталом та результатами діяльності.

Таблиця 2.1

Аналіз активів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 до 2022 р	
				тис. грн.	%
<i>Необоротні активи, всього: в т. ч.:</i>	127 809,5	137 555,3	138 933,0	11 123,5	8,70
Нематеріальні активи (первісна вартість)	391,1	391,1	391,1	0,0	0,0
Нематеріальні активи (накопичена амортизація)	391,1	391,1	391,1	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	27 173,6	26 590,3	35 995,6	8 822,0	32,46
Основні засоби (залишкова вартість)	100 635,9	110 965,0	102 937,4	2 301,5	2,29
<i>Оборотні активи, всього: в т.ч.:</i>	92 607,8	115 024,0	158 692,9	66 085,1	71,36
Запаси	48 402,4	60 022,5	96 182,2	47 779,8	98,71
Готова продукція	18 200,5	19 647,3	47 722,2	29 521,7	162,26
Дебіторська заборгованість за продукцію	16 581,2	28 059,0	21 329,4	4 748,2	28,63
Дебіторська заборгованість з бюджетом	3 845,7	559,4	3 894,6	48,9	1,27
Інша поточна дебіторська	13 734,3	21 692,0	31 328,2	17 593,9	128,06
Грошові кошти	5 759,6	1 080,0	1 509,8	4 249,8	–73,78 %
Інші оборотні активи	4 235,2	3 570,4	4 312,9	77,7	1,83
Баланс активу	220 417,3	252 579,3	297 625,9	77 208,6	35,02

Аналіз структури та динаміки активів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве розширення ресурсної бази підприємства. Загальна вартість активів зросла на 77 208,6 тис. грн, або на 35,02 %, що характеризує інтенсивний розвиток підприємства та активізацію його господарської діяльності. Необоротні активи збільшилися на 11 123,5 тис. грн, або на 8,7 %. Вагоме зростання відбулося за рахунок збільшення обсягу незавершених капітальних інвестицій (на 32,46 %), що свідчить про реалізацію довгострокових проєктів розвитку та модернізації виробничих потужностей. Водночас залишкова вартість основних засобів зросла лише на 2,29 %, що може вказувати на помірні темпи оновлення виробничих фондів. Показники нематеріальних активів залишалися незмінними протягом трьох років. Найбільш динамічно зростав обсяг оборотних активів – на 66 085,1 тис. грн, або на 71,36 %, що є позитивним сигналом щодо підвищення ліквідності підприємства. Зокрема, запаси збільшилися майже вдвічі (на 98,71 %), а готова продукція – на 162,26 %, що може бути наслідком нарощування виробництва або накопичення продукції перед відвантаженням. Дебіторська заборгованість за продукцію зросла на 28,63 %, а інша поточна дебіторська – на 128,06 %, що свідчить як про розширення обсягів продажів, так і про певне збільшення ризику уповільнення оборотності коштів. При цьому грошові кошти зменшилися на 73,78 %, що може бути пов'язано з інвестиційними вкладеннями, збільшенням запасів або розширенням операційної діяльності.

У підсумку структура активів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» демонструє позитивні зміни, характерні для підприємства, яке інтенсивно розвивається: розширюються виробничі потужності, збільшується обсяг оборотних ресурсів та масштаби діяльності. Водночас зростання дебіторської заборгованості та скорочення грошових коштів потребують посилення контролю за платіжною дисципліною та обіговістю капіталу.

На рис. 2.1 представлена структура активів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2024 р., що включає 53% необоротні та 47% оборотні активи.

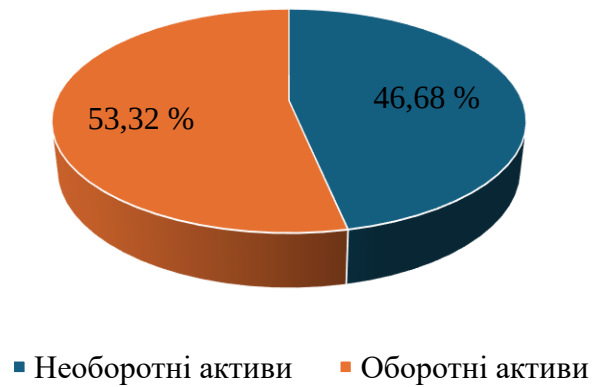

Рис.2.1. Структура активів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» у 2024 р.

Аналіз пасивів (табл. 2.2) охоплює оцінку структури джерел формування капіталу, у тому числі власного та позикового. Відстеження їх динаміки дає змогу оцінити фінансову стійкість підприємства, рівень залежності від зовнішніх джерел та зміни в капіталізації.

Таблиця 2.2

Аналіз пасивів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 до 2022 р	
				тис. грн.	%
<i>Власний капітал, всього: в т. ч.:</i>	68 906,4	102 584,6	103 276,5	34 370,1	49,87
Зареєстрований капітал	10 000	10 000	10 000	0	0
Нерозподілений прибуток	58 906,4	92 584,6	93 276,5	34 370,1	58,36
<i>Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення</i>	42 397,3	30 500,3	40 091,4	-2 305,9	-5,44
<i>Поточні зобов'язання і забезпечення, всього: в т. ч.:</i>	109 113,6	119 494,4	154 258,0	45 144,4	41,37
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	4 950,0	6 430,8	9 597,4	4 647,4	93,93
товари, роботи, послуги	38 830,5	57 631,3	58 041,9	19 211,4	49,49
розрахунки з бюджетом	1 510,4	2 500,5	1 394,6	-115,8	-7,67
у т.ч. з податку на прибуток	219,4	1843,0	406,7	187,3	85,37
розрахунки зі страхування	460,7	556,1	816,9	356,2	77,29
розрахунки з оплати праці	1 937,2	2 404,2	3 029,5	1 092,3	56,38
Доходи майбутніх періодів	0,0	0,0	2 939,4	2 939,4	100,0
Інші поточні зобов'язання	31 485,3	19 717,1	20 596,0	-10 889,3	-34,58
Баланс пасиву	220 417,3	252 579,3	297 625,9	77 208,6	35,02%

Аналіз пасивів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 рр. свідчить про суттєве зміцнення фінансової стійкості підприємства. Власний капітал збільшився з 68 906,4 тис. грн у 2022 р. до 103 276,5 тис. грн у 2024 р., тобто на 34 370,1 тис. грн або 49,87 %, що відображає зростання фінансової автономії компанії. Основним чинником приросту виступив нерозподілений прибуток, який зріс на 58,36 % (з 58 906,4 до 93 276,5 тис. грн).

Довгострокові зобов'язання, навпаки, зменшилися з 42 397,3 до 40 091,4 тис. грн, тобто на 2 305,9 тис. грн (–5,44 %), що свідчить про певне зниження довгострокового боргового навантаження. Водночас обсяг поточних зобов'язань збільшився з 109 113,6 до 154 258,0 тис. грн, тобто на 45 144,4 тис. грн або 41,37 %.

Найбільше зросла кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (на 93,93 %) та за товари, роботи, послуги (на 49,49 %), що свідчить про розширення операційної діяльності та збільшення обсягів закупівель. Показовим є й те, що у 2024 р. з'явилися доходи майбутніх періодів у сумі 2 939,4 тис. грн, що формує додаткову базу для майбутніх надходжень. Водночас зниження інших поточних зобов'язань на 34,58 % може вказувати на оптимізацію короткострокових розрахунків.

Загалом баланс пасиву зріс із 220 417,3 тис. грн у 2022 р. до 297 625,9 тис. грн у 2024 р. (на 77 208,6 тис. грн, або 35,02 %), що характеризує стабільне розширення фінансової бази підприємства та ефективне управління його зобов'язаннями.

На рис. 2.2 представлена структура пасивів досліджуваного підприємства. Найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання та забезпечення – 51,83%, власний капітал – 34,70% та довгострокові зобов'язання – 13,47%. Порівняно з рекомендованими нормативами фінансової стійкості, частка власного капіталу є недостатньою, що може вказувати на певні проблеми з платоспроможністю в довгостроковій перспективі.

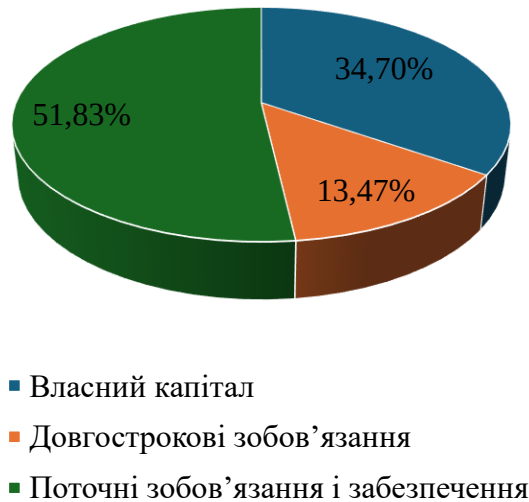

Рис.2.2. Структура пасивів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» у 2024 р.

Для характеристики результативності діяльності проведено аналіз фінансових результатів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 рр. (табл. 2.3). Він охоплює ключові показники доходів, витрат та прибутковості підприємства, що дозволяє оцінити рентабельність та ефективність господарської діяльності.

Таблиця 2.3

Аналіз фінансових результатів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 до 2022 р	
				тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації	284 546,7	367 015,2	409 403,0	124 856,3	43,87
Собівартість реалізованої продукції	208 626,2	246 070,0	289 147,9	80 521,7	38,61
Інші операційні доходи	6 290,7	7 422,6	9 997,1	3 706,4	58,95
Інші операційні витрати	68 660,9	76 692,0	118 312,1	49 651,2	72,29
Інші доходи	439,7	581,7	833,0	393,3	89,43
Інші витрати	9 297,3	10 726,6	9 649,2	351,9	3,78
Прибуток до оподаткування	4 692,7	41 530,9	3 123,9	-1 568,8	-33,45
Податок на прибуток	1 226,1	7 777,5	2 254,1	1 028,0	83,86
Чистий прибуток	3 466,6	33 753,4	869,8	-2 596,8	-74,93

Аналіз фінансових результатів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022–2024 роки показує, що підприємство демонструє стабільне зростання доходів. Чистий дохід від реалізації продукції за цей період збільшився з 284 546,7 тис. грн у 2022 році до 409 403,0 тис. грн у 2024 році, що становить приріст на 43,87 %. Разом із

доходом зросла і собівартість реалізованої продукції – на 38,61 %, що свідчить про збереження стабільного рівня витрат на одиницю продукції. Інші операційні доходи зросли на 58,95 %, однак значно зросли й інші операційні витрати – на 72,29 %, що негативно вплинуло на загальний фінансовий результат. Інші доходи збільшилися на 89,43 %, а інші витрати залишилися майже на тому ж рівні (+3,78 %). Незважаючи на зростання доходів, прибуток до оподаткування у 2024 році зменшився на 33,45 % порівняно з 2022 роком і склав 3 123,9 тис. грн. Чистий прибуток знизився більш ніж утричі – з 3 466,6 тис. грн до 869,8 тис. грн, що становить падіння на 74,93 %.

Динаміка обсягів чистого доходу та чистого прибутку наведена на рис. 2.3.

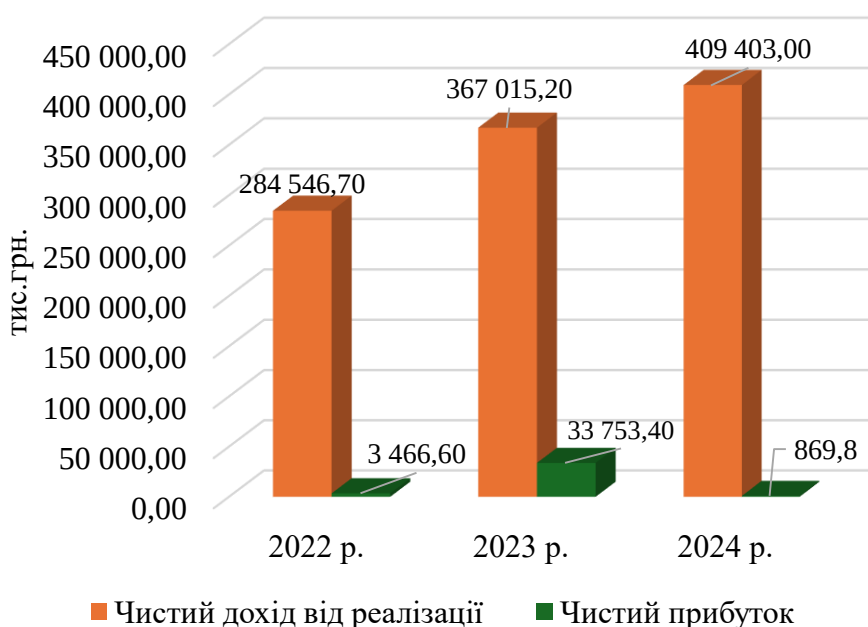

Рис.2.3. Динаміка чистого доходу та чистого прибутку ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2022-2024 р.

Таким чином, економічна оцінка показує, що хоча компанія нарощує обсяги продажів, рентабельність її діяльності знижується через значне зростання операційних витрат та податкового навантаження. Для підвищення фінансової ефективності підприємству доцільно звернути увагу на контроль витрат і оптимізацію фінансових процесів.

2.2. Організація бухгалтерського обліку операцій з трансфертного ціноутворення ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

Бухгалтерський облік операцій з трансфертного ціноутворення на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» організовано відповідно до вимог Податкового кодексу України, Методичних рекомендацій Міністерства фінансів та внутрішньої облікової політики підприємства. Основною метою обліку трансфертних операцій є забезпечення достовірного відображення доходів і витрат при взаємодії з афілійованими особами, а також правильного визначення податкових зобов'язань.

Процес обліку операцій з трансфертного ціноутворення на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» включає кілька ключових етапів:

1. Визначення пов'язаних сторін та умов операцій. Перш за все, підприємство ідентифікує контрагентів, які є афілійованими особами, та встановлює об'єкт обліку – товари, роботи чи послуги, що передаються між підрозділами чи дочірніми компаніями.

До пов'язаних осіб віднесено:

Listrade Italia S.R.L. (Італійська Республіка) за контрактом від 22.11.2022 № 63. Ця компанія та ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» є пов'язаними особами відповідно до п. 14.1.159 ПКУ, оскільки одна і та сама юридична особа — APONET ENTERPRISES LIMITED (Кіпр) через LISTRADE S.A. (Швейцарія) — контролює 100 % корпоративних прав Listrade Italia S.R.L. та 95 % корпоративних прав ТОВ «СЕМ ЕКОПАК». Кінцевим бенефіціарним власником є Ліскі Ігор Іванович (Україна).

«Delta» Tadeusz Mucha i Wspólnicy Spółka Jawna (Польща) за контрактом від 08.10.2020 № 10. Компанія є резидентом Республіки Польща з організаційно-правовою формою Spółka Jawna, що включено до переліку нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток, відповідно до постанови КМУ № 480 від 04.07.2017.

SRL «Smarta-as» (Молдова) за контрактом від 24.10.2024 № 84, SOCIETATEA CU RASPUNDERE LIMITATA "AWM COMPANY" (Молдова) за контрактом від 27.11.2024 № 86 та PROPAC S.R.L. (Молдова) за контрактом від 08.02.2024 № 78. Країна реєстрації цих контрагентів включена до переліку держав, що відповідають критеріям п. 39.2.1.2 ПКУ, затвердженого постановою КМУ № 1045 від 27.12.2017.

Haver & Boecker OHG (ФРН) за контрактом від 25.07.2022 № 2507\2022-SE, резидент Федеративної Республіки Німеччина з організаційно-правовою формою Offene Handelsgesellschaft, включеною до переліку нерезидентів, які не сплачують податок на прибуток, відповідно до постанови КМУ № 480 від 04.07.2017.

2. Встановлення трансфертних цін. На основі ринкових цін, методів порівняльної неконтрольованої ціни, методу витрат плюс націнка або методу розподілу прибутку визначається ціна, за якою здійснюються внутрішньогосподарські операції. Ці дані документуються відповідними договорами та внутрішніми наказами підприємства.

За результатами аналізу можливості застосування методів трансфертного ціноутворення щодо господарських операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» встановлено, що найбільш прийнятним та обґрунтованим є метод чистого прибутку. Специфіка діяльності підприємства, характер його зовнішньоекономічних операцій, структура витрат та умови взаємодії з пов'язаними нерезидентами свідчать про те, що саме цей метод дає змогу найбільш точно підтвердити відповідність умов здійснення операцій принципу «витягнутої руки». Зокрема, метод чистого прибутку дозволяє проаналізувати рівень рентабельності підприємства у порівнянні з незалежними компаніями, що здійснюють аналогічні види діяльності та працюють у співставних економічних умовах.

Для забезпечення точності та достовірності розрахунків ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» передбачає використання міжнародної інформаційної бази RUSLANA, яка містить фінансову звітність підприємств, детальні дані про

корпоративну структуру, ділові операції та аналітичні показники діяльності як окремих компаній, так і груп компаній різних галузей. Використання цієї бази дозволяє коректно підібрати зіставні компанії, сформувати репрезентативну вибірку та визначити ринкові інтервали рентабельності, необхідні для аналізу операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

3. Документальне оформлення операцій. Кожна трансфертна операція оформлюється первинними документами: накладними, актами виконаних робіт, договорами, рахунками-фактурами. Для забезпечення повного обліку усі операції підлягають реєстрації у бухгалтерських регістрах.

У ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» документальне оформлення операцій, що підпадають під контроль трансфертного ціноутворення, здійснюється відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку та внутрішніх регламентів підприємства. Кожна господарська операція з нерезидентами або пов'язаними особами підтверджується повним пакетом первинної документації, до якого входять зовнішньоекономічні контракти, специфікації, інвойси, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі робіт (послуг), платіжні доручення, акти звіряння взаєморозрахунків тощо.

З метою забезпечення прозорості та достовірності даних усі трансфертні операції реєструються у бухгалтерських регістрах, ведених у розрізі контрагентів, видів операцій та валют розрахунків.

Крім того, ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» дотримується принципу належної доказової бази, що передбачає зберігання повного комплексу первинних документів для підтвердження ринковості умов здійснення операцій. Документи систематизуються у внутрішніх архівах, дублюються в електронному вигляді та використовуються при підготовці Звіту про контрольовані операції та документації з трансфертного ціноутворення. Такий порядок документального оформлення дозволяє підприємству мінімізувати податкові ризики та забезпечити відповідність вимогам чинного податкового законодавства України.

4. Відображення у бухгалтерському обліку. Операції з трансфертного ціноутворення відображаються на окремих аналітичних рахунках бухгалтерського обліку. Доходи і витрати по таких операціях коригуються відповідно до встановлених трансфертних цін для забезпечення правильного формування фінансового результату.

Порядок формування облікової інформації про трансфертні ціни в торговельних операціях визначений в таблиці 2.4.

Впроваджена система обліку господарських операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК», заснована на використанні спеціалізованих субрахунків для операцій з нерезидентами та авансових платежів, дозволяє оперативно отримувати достовірну, деталізовану та аналітично значущу інформацію про обсяги операцій, що підлягають трансфертному ціноутворенню. Це не лише підвищує якість внутрішнього контролю, а й забезпечує відповідність вимогам податкового законодавства України.

Таблиця 2.4

Методика формування облікової інформації про операції з трансфертного ціноутворення ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

Рахунок	Субрахунок	Опис та використання
37 «Розрахунки з іншими дебіторами»	3712 «Розрахунки за виданими авансами (в іноземній валюті)»	Використовується для відображення сум авансів, наданих нерезидентам у межах операцій, які можуть підпадати під контроль трансфертного ціноутворення. Дозволяє ідентифікувати передоплати, що впливають на формування договірних цін у межах контрольованих операцій.
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»	Для обліку розрахунків по господарських операціях з відвантаження продукції, товарів, виконані роботи й послуги з покупцями та замовниками та в яких застосовуються трансфертні ціни.
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	Для обліку розрахунків з постачальниками за операції з постачання товарів, робіт, послуг зі застосуванням трансфертних цін.
68 «Розрахунки за іншими операціями»	6812 «Розрахунки за авансами одержаними в іноземній валюті»	Використовується для відображення авансів, отриманих від нерезидентів у рамках потенційно контрольованих операцій. Дозволяє забезпечити належний контроль за сумами

		передоплат та їх впливом на формування бази оподаткування за трансфертними цінами.
--	--	--

5. Контроль та звітність. Підприємство здійснює внутрішній контроль за дотриманням правил трансфертного ціноутворення, аналізує відповідність встановлених цін ринковим та готує звітність для податкових органів відповідно до вимог законодавства.

На основі даних аналітичного обліку ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» складає щорічну документацію з трансфертного ціноутворення та подає повідомлення про контрольовані операції у разі перевищення порогових значень. Звіти містять інформацію про обсяги операцій, встановлені ціни, методику розрахунку трансфертних цін та обґрунтування ринковості.

Внутрішній моніторинг та коригування. Підприємство щоквартально проводить аналіз рентабельності продажів та витрат за контрольованими операціями. У разі виявлення невідповідностей ціни можуть бути скориговані для забезпечення відповідності принципу «витягнутої руки». Такі коригування відображаються у бухгалтерському обліку та звітності.

У ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» для оформлення міжнародних вантажних перевезень автомобільним транспортом використовується товарно-транспортна накладна CMR. Цей документ є обов'язковим при здійсненні перевезень за кордон і забезпечує правовий захист як відправника, так і перевізника. У накладній CMR зазначаються основні відомості про вантаж: його найменування, кількість, вага та обсяг, а також дані про перевізника, маршрут, строки транспортування, відправника та вантажоодержувача.

Використання накладної CMR дозволяє ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»:

- контролювати рух товарів під час міжнародної доставки;
- документально підтверджувати факт передачі вантажу перевізнику та його отримання одержувачем;
- відображати транспортні операції у бухгалтерському та управлінському обліку;

➤ забезпечувати відповідність вимогам міжнародного та національного законодавства щодо перевезень і митного оформлення.

Застосування такої форми документації сприяє підвищенню прозорості операцій, мінімізації ризиків втрат або пошкоджень вантажу, а також дозволяє оперативно формувати облікову інформацію для цілей трансфертного ціноутворення та внутрішнього контролю.

Ключовим документом, який визначає порядок взаємодії підприємства з контрагентами у зовнішньоекономічній діяльності, виступає зовнішньоекономічний договір (контракт) (див. додаток Е). У ньому фіксуються всі істотні умови, необхідні для здійснення операцій купівлі-продажу: номенклатура, кількість і ціна товару, строки та умови поставки, розподіл ризиків між сторонами, порядок проведення розрахунків, а також перелік документів, що супроводжують постачання. Невід'ємним додатком до контракту є специфікація, де детально зазначаються якісні характеристики продукції та її технічні параметри.

Вартість товару у контракті встановлюється з урахуванням ринкових цін на ідентичні або однорідні товари. Постачальник має право формувати контрактну ціну на основі біржових котирувань або ринкової аналітики. Разом з тим, при операціях, що можуть підпадати під критерії контрольованих, існує ризик виходу ціни за межі діапазону ринкових значень, що потребує ретельного документального обґрунтування.

Основним документом, який застосовується для декларування товарів при перетині митного кордону, є митна декларація (див. додаток Д, Д1). Вона містить відомості про характеристики товару, його митну вартість, умови поставки та інші дані, необхідні для проведення митного контролю та митного оформлення у межах зовнішньоекономічної операції.

2.3. Методика аналізу та планування контрольованих операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

Для забезпечення обґрунтованості податкових рішень та відповідності вимогам трансфертного ціноутворення важливим є детальне дослідження контрольованих операцій підприємства. Розглянуто методичні підходи до аналізу та планування контрольованих операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК», що дозволяють визначити рівень їх відповідності принципу «витягнутої руки» та оцінити потенційні податкові ризики.

Аналіз контрольованих операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» здійснюється відповідно до вимог статті 39 Податкового кодексу України, яка визначає критерії віднесення господарських операцій до контрольованих та встановлює правила їх податкового супроводу. Важливим етапом є перевірка виконання числових критеріїв, визначених підпунктом 39.2.1.7 п.п. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 ПКУ, які включають:

1. обсяг річного доходу платника податків;
2. обсяг господарських операцій з кожним контрагентом-нерезидентом.

У 2024 році ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» здійснювало господарські операції з такими контрагентами-нерезидентами: Listrade Italia S.R.L. (Італійська Республіка), «Delta» Tadeusz Mucha i Wspólnicy Spółka Jawna (Республіка Польща), SRL «Smarta-as», SOCIETATEA CU RASPUNDERE LIMITATA «AWM COMPANY», PROPAC S.R.L. (Республіка Молдова), а також Haver & Boecker OHG (Федеративна Республіка Німеччина). Операції з цими нерезидентами підлягають аналізу на предмет їх відповідності вимогам щодо контрольованих у разі виконання встановлених законом вартісних показників.

Перевірка першого числового критерію здійснюється на підставі даних Звіту про фінансові результати за 2024 рік (додаток Ж). Обсяг чистого доходу від реалізації продукції становив 409 403,0 тис. грн, інші операційні доходи – 9

997,1 тис. грн, інші доходи – 833,0 тис. грн. Загальний дохід Товариства у 2024 році склав 420 233,1 тис. грн, що значно перевищує порогове значення у 150 млн грн, передбачене п.п. 39.2.1.7 п.п. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 ПКУ. Отже, перший критерій для визнання операцій контрольованими виконується.

Відтак, наступним етапом є оцінка відповідності другому числовому критерію – обсягів операцій Товариства з кожним окремим контрагентом-нерезидентом. Інформація щодо сумарної вартості таких операцій у 2024 році наведена у таблиці 2.5 Якщо обсяг операцій з будь-яким із зазначених нерезидентів перевищує встановлений законодавством поріг, такі операції визнаються контрольованими та підлягають подальшому аналізу на предмет відповідності принципу «витягнутої руки».

Таблиця 2.5

Обсяги господарських операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» з контрагентами-нерезидентами у 2024 році

Контрагент-нерезидент	Сума господарської операції	Кореспонденція рахунків	Джерело даних
	28 092 988,18 грн.	Дт 362 Кт 701	Картка рахунку
	353 498,39 грн.	Дт 362 Кт 714	
	28 446 486,57 грн.	X	
«Delta» Tadeusz Mucha i	7 617 599,34 грн.	Дт 362 Кт 701	Картка рахунку
	58 715,24 грн.	Дт 362 Кт 714	
	7 676 314,58 грн.	X	
	101 760,22 грн.	Дт 6812 Кт 362	Картка рахунку
	317,87 грн.	Дт 6812 Кт 714	
	102 078,09 грн.	X	
	777 984,27 грн.	Дт 362 Кт 701	Картка рахунку
	777 984,27 грн.	Дт 6812 Кт 362	Картка рахунку
	746 138,55 грн.	Дт 362 Кт 701	Картка рахунку
	746 138,55 грн.	Дт 6812 Кт 362	Картка рахунку
	633 888,94 грн.	Дт 6812 Кт 362	Картка рахунку
	4 750,25 грн.	Дт 6812 Кт 714	
	638 639,19 грн.	X	Картка рахунку
	633 888,94 грн.	Дт 362 Кт 701	
	451 913,74 грн.	Дт 207 Кт 632	Картка рахунку

	451 913,74 грн.	Дт 632 Кт 3712	Картка рахунку
--	-----------------	----------------	----------------

За результатами аналізу обсягів операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» з контрагентами-нерезидентами у 2024 році встановлено, що лише операції з Listrade Italia S.R.L. перевищують установлену порогову величину, необхідну для визнання їх контрольованими. Обсяги операцій з іншими нерезидентами – «Delta» Tadeusz Mucha i Wspólnicy Spółka Jawna, SRL «Smarta-as», S.R.L. «AWM COMPANY», PROPAC S.R.L., Haver & Boecker OHG – виявилися нижчими за визначений поріг, тому вони не належать до категорії контрольованих.

Для операцій з нерезидентами, які не визнаються контрольованими, проте здійснюються з контрагентами із переліків, затверджених Кабінетом Міністрів України, застосовуються коригування фінансового результату. Такі операції можуть бути звільнені від коригувань, якщо платник податку підтверджує їх відповідність ринковому рівню цін за принципом «витягнутої руки» без подання звіту про контрольовані операції.

У свою чергу операції з Haver & Boecker OHG також підпадають під окремі коригування, характер яких залежить від статусу контрагента, однак вони також можуть бути не застосовані у разі підтвердження ринковості цін.

Проведений аналіз дозволив встановити, що серед усіх досліджуваних зовнішньоекономічних операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за 2024 рік лише операції з Listrade Italia S.R.L. є контрольованими та потребують повної перевірки на відповідність принципу «витягнутої руки».

Операції з іншими контрагентами-нерезидентами не досягають порогового значення та не визнаються контрольованими. Водночас вони підлягають аналізу у межах коригувань, передбачених податковим законодавством, з можливістю їх невикористання за умови належного підтвердження ринковості цін.

Опис предмету досліджуваних господарських операцій та договірних умов за контрактом від 22 листопада 2022 року №63.

Italia S.R.L. є резидентом Італійської Республіки. Адреса реєстрації: 34170, Italy,
G
O

Опис умов досліджуваних господарських операцій Товариства з Listrade Italia S.R.L. (Італійська Республіка) наведений в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Опис умов досліджуваних господарських операцій
Italia S.R.L. (Італійська Республіка)**

Найменування критерію	Інформація
Покупець	I
Продавець	ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».
Умови поставки	Вказуються в інвойсах (рахунках-фактурах), згідно з правилами Інкотермс 2010 та / або в додатках до контракту.
Термін поставки	Дату відправлення кожної партії товару сторони узгоджують додатково в додатках або шляхом прийняття заявок покупця до виконання. Продавець має право відвантажувати товар окремими партіями.
Перехід права власності	Відбувається в момент переходу ризиків передбачених умовами поставки, які вказуються відповідно п. 2.1. контракту.
Пакування	Упаковка товару та маркування – експортна, відповідно до технічних умов виробника.
Термін оплати	Оплата за товар, що поставляється за цим контрактом, здійснюється покупцем на підставі рахунку-фактури, виставленого продавцем протягом 14 календарних днів після отримання товару покупцем. Оплата комісій банку покупця оплачується за рахунок покупця, а оплата комісій банку продавця і банків – кореспондентів, оплачується за рахунок продавця.
Валюта контракту	Євро.
Штрафні санкції	У разі невиконання або неналежного виконання зобов’язань, передбачених контрактом, сторони несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства України. У разі поставки товару без попередньої оплати та несплати його в день отримання товару або в письмово погоджені сторонами строки, покупець сплачує продавцю пеню в розмірі 0,3% від суми заборгованості за кожен день прострочення оплати.
Сума господарських операцій за 2024 рік	28 446 486,57 грн.

На ціну товару в досліджуваних господарських операціях впливає вартість продукції, пакування, маркування, обсяг митних платежів, коливання курсів валют тощо. Товар в досліджуваних операціях експортовано за кодом УКТЗЕД:

Продукція, яка виготовляється та реалізується ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» на ринку України та на зовнішньому ринку характеризується високою якістю.

Країною виробництва товару, що був реалізований Listrade Italia S.R.L., є Україна, а виробником є ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

Дані щодо проведених розрахунків в досліджуваних господарських операціях з експорту виробів з паперової маси наведені в таблиці 2.7

Таблиця 2.7

**Інформація щодо стану розрахунків
між ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» та Listrade Italia S.R.L. у 2024 році**

Заборгованість на початок року, грн.		Обсяг взаєморозрахунків, грн.		Заборгованість на кінець року, грн.	
Д-т	К-т	Д-т	К-т	Д-т	К-т
6 489 673,13		28 986 225,93	28 971 933,39	6 503 965,67	

Ланцюг постачання товарів в межах досліджуваних господарських операцій за контрактом від 22 листопада 2022 року №63 має наступний вигляд, (рис.2.4).

Рис. 2.4. Ланцюг постачання товарів

У 2024 році ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» здійснило експорт виробів з паперової маси контрагенту-нерезиденту Listrade Italia S.R.L. Аналіз бухгалтерського обліку, фінансової звітності, митних декларацій та банківських виписок підтверджує, що операції мали на меті отримання реальних доходів і прибутку. Розрахунки здійснювалися у грошовій формі, а результатом продажу стало зростання активів Товариства. Таким чином, зазначені господарські операції відповідають критеріям наявності розумної економічної причини (ділової мети) відповідно до Податкового кодексу України.

Згідно з п. п. 39.3.2.7 ст. 39 Податкового кодексу України, вибір сторони для дослідження контрольованих операцій здійснюється з урахуванням виконаних

функцій, використаних активів та прийнятих економічних (комерційних) ризиків.

Сторона, що досліджується, обирається за такими критеріями:

- застосування методу трансфертного ціноутворення є найбільш обґрунтованим;
- можливість знаходження найбільш зіставних операцій та способів;
- виконання найменш складних функцій щодо контрольованої операції;
- прийняття мінімальних економічних (комерційних) ризиків;
- відсутність об'єктів нематеріальних активів, що суттєво впливають на рентабельність.

У рамках даного дослідження для аналізу господарських операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» (експорт виробів з паперової маси) на основі контракту №63 та фактичних умов операцій проведено функціонально-ризиковий аналіз. Кожній стороні присвоєно бали за виконані функції, понесені ризики та використані активи відповідно до таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Система бальних оцінок функцій, понесених ризиків, використаних активів

Функції, понесені ризики, використані активи стороною господарських операцій	Кількість балів
Сторона не виконує дану функцію/не несе даний ризик/ не використовує активи	
Сторона виконує дану функцію/ несе даний ризик/ використовує активи у меншому обсязі ніж інша сторона	
Сторона виконує дану функцію/ несе даний ризик/ використовує активи у такому ж обсязі як інша сторона	
Сторона виконує дану функцію/ несе даний ризик/ використовує активи у більшому обсязі ніж інша сторона	
Сторона виконує дану функцію/ несе даний ризик/ використовує активи у повному обсязі	

У таблиці 2.9 представлено функціонально-ризиковий аналіз господарських операцій, що здійснювались за контрактом від 22 листопада 2022 року №63. Аналіз охоплює оцінку виконаних функцій, використаних активів та

прийнятих економічних (комерційних) ризиків сторонами, залученими до операцій.

Таблиця 2.9

**Функціонально-ризиковий аналіз господарських операцій
за контрактом від 22 листопада 2022 року №63**

Найменування	(покупець)	ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» (продавець)
Функція	Продаж та передача товару	
Розподіл балів		
Пояснення	Продавець зобов'язується продати товар і передати його у власність покупця.	
Функція	Виконання зобов'язань щодо оплати за контрактом	
Розподіл балів		
Пояснення	Оплату за договором здійснює безпосередньо покупець, не делегуючи дану функцію третій стороні.	
Функція	Транспортування товару	
Розподіл балів		
Пояснення	Фактично товар постачався на умовах DAP IT Brescello, DAP IT , DAP IT Isola Rizza, DAP IT Bianzone, DAP IT Gambetolla, DAP IT Ferneti, DAP IT San Martino Di Venez. Викладене свідчить, що функції по доставці товару виконуються продавцем.	
Функція	Зберігання товару	
Розподіл балів		
Пояснення	Товар зберігається та транспортується продавцем до моменту його відвантаження покупцю. Після цього покупець приймає і зберігає товар.	
Функція	Контроль якості товару	
Розподіл балів		
Пояснення	Якість поставленого товару повинна відповідати узгодженим між покупцем та продавцем умовам. Виходячи з цього, якість товару має забезпечити продавець.	
Функція	Пакування та маркування продукції	
Розподіл балів		
Пояснення	Упаковка товару та маркування – експортна, відповідно до технічних умов виробника (продавця).	
Ризик	Ризик зміни ринкових цін внаслідок зміни економічної кон'юнктури, інших ринкових умов	
Розподіл балів		
Пояснення	Ризик зміни ринкових цін діє на всіх учасників на ринку, тому кожен з них однаковою мірою приймає на себе ризики, пов'язані зі зміною кон'юнктури ринку.	
Ризик	Ризик зміни офіційного курсу гривні по відношенню до іноземних валют	
Розподіл балів		
Пояснення	Валютою розрахунків за контрактом є Євро, яка не є валютою країни продавця. Продавець є резидентом України, а валютою розрахунків є гривня. Як наслідок, при здійсненні розрахунків за поставлені товари в продавця виникає ризик виникнення збитків внаслідок негативної курсової різниці.	

Продовження табл. 2.9

Найменування	(покупець)	ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» (продавець)
Ризик	Ризик затримки поставки	
Розподіл балів		

Пояснення	У разі невиконання або неналежного виконання зобов'язань, передбачених контрактом, сторони несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства України.	
Ризик	Ризик пошкодження або втрати товару в дорозі	
Розподіл балів		
Пояснення	Фактично товар постачався на умовах DAP IT Brescello, DAP IT виконуються продавцем. Отже даний ризик повною мірою несе продавець.	
Ризик	Ризик поставки товару неналежної якості	
Розподіл балів		
Пояснення	Якщо при прийманні товару покупцем буде виявлена його невідповідність вимогам, які були попередньо узгоджені між продавцем та покупцем, останній має право висунути претензії.	
Актив	Нематеріальні активи	
Розподіл балів		
Пояснення	Продавець та покупець в умовах досліджуваних господарських операціях використовують стандартні (для даної галузі) нематеріальні активи.	
Актив	Клієнтська база	
Розподіл балів		
Пояснення	Продавцем у операційній діяльності провадяться заходи з формування клієнтської бази, зокрема щодо ринку на території Італійської Республіки.	
Загальний розподіл балів		

За результатами функціонально-ризикового аналізу умов контракту від 22 листопада 2022 року №63 та дослідження фактичних умов здійснення даних господарських операцій, визначено, що стороною в умовах господарських операцій, яка виконує більше функцій, несе більше ризиків, використовує активи у більшому обсязі, за контрактом від 22 листопада 2022 року №63 є продавець – ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

Також зазначається, що в розпорядженні Товариства відсутня в достатньому обсязі інформація про результати діяльності Listrade Italia S.R.L. Вказане унеможливорює проведення повноцінного аналізу для підтвердження відповідності здійснення господарських операцій, які досліджуються, за контрактом від 22 листопада 2022 року №63 принципу «витягнутої руки», за показниками діяльності Listrade Italia S.R.L.

Враховуючи викладене, саме для ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» надалі буде розглянуто можливість застосування методів трансфертного ціноутворення.

Для обґрунтування відповідності умов Контрольованих операцій та Операцій, визначених п. п. 140.5.4 та п. п. 140.5.51 Податкового кодексу України, принципу «витягнутої руки» застосування методу чистого прибутку є можливим і доцільним. Метод чистого прибутку дозволяє оцінити, чи відповідають фінансові результати ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» умовам, які могли б бути досягнуті за аналогічних угод між незалежними сторонами.

При цьому порівняльний аналіз фінансових коефіцієнтів по співставним компаніям буде охоплювати період 2022–2024 років. Вибір саме цього трирічного періоду обґрунтований кількома факторами:

1. Стабілізація зовнішніх економічних факторів: Аналіз трьох років дозволяє мінімізувати вплив короткострокових коливань ринку, інфляційних процесів та інших зовнішніх чинників на результати діяльності підприємства.

2. Кореляція з періодом здійснення контрольованих операцій: Досліджуваний період збігається з періодом проведення господарських операцій, що підлягають контролю, що забезпечує більш точну та репрезентативну оцінку їх відповідності принципу «витягнутої руки».

3. Комплексна оцінка фінансової стабільності: Аналіз фінансових коефіцієнтів за три роки дозволяє оцінити динаміку прибутковості, ліквідності, ефективності використання активів та фінансової стійкості ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» порівняно з аналогічними підприємствами.

4. Обґрунтування трансфертного ціноутворення: Використання методу чистого прибутку на базі фінансових даних за трирічний період забезпечує надійне підтвердження правильності встановлення умов контрольованих операцій та їх відповідності ринковим умовам.

Таким чином, проведення порівняльного аналізу фінансових коефіцієнтів ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» у співставленні з аналогічними компаніями протягом 2022–2024 років дозволяє всебічно оцінити ефективність застосування методу чистого прибутку та підтвердити дотримання принципу «витягнутої руки» при трансфертному ціноутворенні.

Висновок до розділу 2

ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» є підприємством, що спеціалізується на виробництві пакувальних матеріалів із паперової маси. Організаційна структура підприємства побудована за функціональним принципом і включає відділи виробництва, маркетингу, бухгалтерії та логістики, що забезпечує ефективну координацію виробничих процесів та контроль за господарською діяльністю. Підприємство активно розвиває експортні напрями та співпрацює з закордонними партнерами, що визначає його позицію на ринку та сприяє підвищенню конкурентоспроможності. Аналіз фінансово-економічних показників за 2022–2024 роки свідчить про стабільність доходів, зростання рентабельності та ефективність використання активів підприємства.

Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» передбачає систематичний контроль та планування операцій з трансфертного ціноутворення відповідно до вимог Податкового кодексу України. Підприємство веде детальний облік господарських операцій із нерезидентами, зокрема щодо експорту виробів та імпорту сировини, забезпечуючи повну прозорість і можливість обґрунтування встановлених цін. Для планування використовується внутрішня система звітності, яка дозволяє вчасно виявляти відхилення від ринкових умов, а також готувати інформацію для податкових органів та підтвердження принципу «витягнутої руки».

Методика планування контрольованих операцій включає функціонально-ризиковий підхід, який дозволяє визначити ступінь ризикованості та економічну доцільність операцій підприємства. Для підтвердження відповідності умов господарських операцій принципу «витягнутої руки» застосовується порівняльний аналіз з використанням методу чистого прибутку, що передбачає обчислення середньозваженої чистої рентабельності витрат на основі даних зіставних компаній.

РОЗДІЛ 3.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

3.1. Міжнародний досвід планування трансфертного ціноутворення

Міжнародний досвід удосконалення планування трансфертного ціноутворення (ТЦУ) включає застосування методу розподілу прибутку за рекомендаціями ОЕСР, впровадження договорів про попереднє узгодження ціноутворення (APA) для прозорості та запобігання подвійному оподаткуванню, а також активне використання автоматичного обміну інформацією (CRS) для боротьби з ухиленням від сплати податків, що забезпечує прозорість руху капіталу та сприяє суверенітету держав над податковою базою [35, 55, 72].

Україна має можливість інтегрувати цінний міжнародний досвід у сферу регулювання трансфертного ціноутворення (ТЦУ), адаптувавши його до своїх потреб. Особливу увагу варто приділити практикам тих країн, які вже успішно запровадили ефективні системи контролю та досягли високого рівня відповідності глобальним стандартам.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) відіграє ключову роль у формуванні міжнародних рекомендацій та стандартів у цій галузі. Багато держав-членів ОЕСР – зокрема, США, Велика Британія, Німеччина та Франція – мають розвинені та ефективно функціонуючі системи регулювання ТЦУ. Аналіз та імплементація їхніх підходів може стати цінною основою для української практики [55].

Крім того, корисним джерелом знань є досвід інших країн із розвиненими системами регулювання ТЦУ, таких як Канада, Австралія, Нідерланди тощо. Вивчення їхніх принципів та механізмів допоможе Україні сформувати власну, дієву та прозору політику трансфертного ціноутворення.

Міжнародний досвід удосконалення системи планування трансфертного ціноутворення демонструє, що ефективне регулювання у цій сфері ґрунтується на поєднанні чітких стандартів, передбачуваних процедур та високого рівня

прозорості. Країни Європейського Союзу, а також держави з розвиненими податковими системами активно впроваджують сучасні механізми ТЦ, які спрямовані на мінімізацію податкових ризиків, попередження зловживань і забезпечення коректного розподілу прибутку між юрисдикціями, а саме [72]:

1. Уніфікація стандартів і роль OECD. Основою сучасної практики є OECD Transfer Pricing Guidelines та BEPS-ініціативи, які встановили міжнародні стандарти (arm's-length principle), вимоги до трансфертної документації (Master File / Local File / CbCR) та інструменти для уникнення подвійного оподаткування. Ці стандарти змусили країни гармонізувати правила планування та звітності й запровадити суворішу документаційну практику.

2. Документування і прозорість (Country-by-Country Reporting). Впровадження вимог щодо розкриття показників по юрисдикціях (CbCR) та три-рівневої документації (Master/Local/CbCR) підвищило прозорість групових операцій і ускладнило агресивне планування. Багато держав уніфікували формат документів і підходи до оцінки ризиків.

3. Інструменти попередньої визначеності та вирішення спорів. Країни активно використовують Advance Pricing Arrangements (APA), Mutual Agreement Procedure (MAP) та судову практику для зменшення невизначеності та числа спорів. Приклад – інтенсивний розвиток APA-процедур у ряді європейських юрисдикцій.

4. Ризик-орієнтований підхід і використання аналітики. Податкові адміністрації переходять до ризик-орієнтованої оцінки трансакцій (фокус на прибуткових/нестандартних ланках), застосовують великі бази даних для бенчмаркінгу й автоматизовані інструменти для аналізу порівнянності. Консалтингові мережі та великі фірми-перевірятьники публікують довідники та практичні настанови для планування і звірки.

У країнах, де система трансфертного ціноутворення є розвиненою, регулювання охоплює не лише податковий контроль, а й планування трансфертних цін, що реалізується через запровадження різноманітних

спрощень для платників податків або окремих видів операцій, які відповідають встановленим критеріям. Такі спрощення, на відміну від української практики, спрямовані на зниження адміністративного навантаження, підвищення добровільного комплаєнсу та стимулювання коректного попереднього планування трансфертного ціноутворення. Розподіл країн за найбільш поширеними видами спеціальних спрощень наведено в таблиці 3.1 [22].

Таблиця 3.1

Розподіл країн за поширеними видами спрощень у застосуванні методів трансфертного ціноутворення

Види спрощень	Країни
Звільнення від подання документації або спрощені вимоги до неї	Австралія, Бельгія, Китай, Колумбія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Угорщина, Індія, Ізраїль, Італія, Мексика, Норвегія, Польща, Португалія, Словаччина, Іспанія, Швеція і Туреччина
Спрощене застосування методів трансфертного ціноутворення	Австралія, Австрія, Японія, Мексика, Нідерланди, Нова Зеландія, Сінгапур, Словенія, Південна Африка і Сполучені Штати
Звільнення від виконання правил ТЦ або від проведення коригувань податкових зобов'язань	Колумбія, Угорщина, Індія, Ірландія, Мексика, Росія та Велика Британія
Спрощена процедура або нижча вартість укладання угод про ціноутворення з податковими органами	Австралія, Канада, Франція, Німеччина, Нідерланди і Сполучені Штати
Звільнення від штрафів, або їх зменшення	Канада та Іспанія

Як свідчать дані таблиці 3.1, у більшості досліджених країн застосовуються спрощення у вигляді звільнення від обов'язкового подання документації з трансфертного ціноутворення, використання скорочених форматів звітності або спрощеного вибору методів визначення трансфертних цін. Подібні механізми не лише полегшують податковий контроль, а й створюють сприятливі умови для планування зовнішньоекономічних операцій підприємств, що здійснюються між пов'язаними особами. У цьому контексті впровадження відповідного міжнародного досвіду є доцільним і для української системи регулювання трансфертного ціноутворення.

Порівняльний огляд законодавства щодо трансфертного ціноутворення окремих країн Європейського Союзу та країн СНД представлено в таблиці 3.2 [22].

Таблиця 3.2.

Законодавчо-нормативні документи контролю трансфертного ціноутворення у різних країнах

Країни	Нормативно-правове регулювання
США	Кодекс внутрішніх доходів, Тимчасові інструкції до Кодексу, Податковий кодекс США «IRC»
Великобританія	Закон про податок на доходи фізичних осіб і корпорацій Income and Corporation Taxes act
Німеччина	Положення про податковий контроль, Закон «Про оподаткування при закордонних відносинах»
Україна	Податковий кодекс, Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» №408-VI
Польща	Законом 1992 року про податок на доходи юридичних осіб; закон 1991 року про податок на доходи фізичних осіб. Розпорядження 2009 року «Про спосіб визначення доходу юридичних осіб оціночним шляхом і про спосіб і як виняток подвійного оподаткування в разі корекції доходів пов'язаних осіб»
Казахстан	Закон «Про трансфертне ціноутворення» від 05.07.2008 р.

Аналіз зарубіжної практики, зокрема досвіду США, свідчить, що об'єктом регулювання є не лише ціна контрольованої операції, а й ширше коло фінансово-економічних показників, зокрема прибуток, доходи, витрати, збитки та сума податкових зобов'язань. Такий підхід дає змогу здійснювати більш комплексне планування податкових наслідків операцій ще на етапі їх структурування.

У США правове регулювання трансфертного ціноутворення ґрунтується на положеннях Кодексу внутрішніх доходів та відповідних інструкціях до нього. Система поєднує інструменти контролю з механізмами попереднього планування, зокрема шляхом аналізу розподілу валового доходу, витрат і фінансових результатів між взаємозалежними особами з урахуванням принципу «втягнутої руки». У разі виявлення відхилень податкові органи здійснюють коригування податкової бази, застосовуючи штрафні санкції та пеню, що стимулює платників податків до більш ретельного планування трансфертних цін.

У ряді країн (Португалія, Іспанія, Аргентина, Бразилія) додатковими підставами як для податкового контролю, так і для підвищеної уваги на етапі планування трансфертних операцій є укладання правочинів із резидентами так званих «податкових гаваней». В Австралії та Канаді ключовим орієнтиром виступає дотримання принципу «витягнутої руки», а його порушення автоматично підвищує ризики податкових коригувань.

Серед країн Азійського регіону найбільш розвиненою є система трансфертного ціноутворення Китаю, правові засади якої були закладені ще у 1991 році, а з 2008 року – гармонізовані з принципами ОЕСР. Китайське законодавство передбачає застосування принципу «найкращого методу», що дозволяє платникам податків обирати найбільш економічно обґрунтований метод трансфертного ціноутворення з урахуванням специфіки діяльності та характеру транзакцій, тобто фактично реалізовувати гнучке планування трансфертних цін.

В умовах глобалізації світової економіки та зростання ролі транснаціональних корпорацій проблема ефективного планування трансфертного ціноутворення набуває особливої актуальності, насамперед для країн, що розвиваються. У цьому контексті важливе значення має діяльність Організації Об'єднаних Націй, яка розробила власний підхід до трансфертного ціноутворення з урахуванням асиметрії ресурсів між податковими адміністраціями та платниками податків. Ключовим інструментом у цій сфері став Інструментарій ООН щодо забезпечення комплаєнсу трансфертного ціноутворення (UN Transfer Pricing Compliance Assurance Toolkit) [64].

Підхід ООН базується на ідеї трансформації трансфертного ціноутворення з виключно контрольної функції у системний процес стратегічного податкового планування та управління ризиками. Інструментарій ООН орієнтований насамперед на підвищення ефективності попереднього планування трансфертних цін як з боку платників податків, так і з боку податкових органів. Його мета полягає у забезпеченні прозорості, передбачуваності та стабільності

податкових наслідків контрольованих операцій ще до моменту проведення податкових перевірок.

Особливістю підходу ООН є застосування наскрізної моделі планування трансфертного ціноутворення, що охоплює весь життєвий цикл контрольованої операції. Така модель включає ідентифікацію потенційних ризиків на макро- та мікрорівнях, функціональний і економічний аналіз діяльності пов'язаних осіб, вибір найбільш доцільного методу трансфертного ціноутворення, а також належне документування прийнятих рішень. При цьому акцент робиться не на формальному дотриманні вимог, а на реальному економічному змісті операцій.

Інструментарій ООН також пропонує ризик-орієнтований підхід до планування ТЦУ, відповідно до якого ресурси податкових органів та підприємств спрямовуються на операції з найбільшим потенціалом податкових втрат. Такий підхід сприяє більш раціональному використанню адміністративних ресурсів і стимулює платників податків до побудови внутрішніх систем податкового комплаєнсу. Для бізнесу це означає необхідність інтеграції планування трансфертного ціноутворення у загальну фінансову стратегію підприємства, включаючи внутрішні політики, процедури контролю та системи управлінського обліку.

Окрему увагу в підході ООН приділено ролі самостійного планування трансфертного ціноутворення платниками податків. Інструментарій заохочує впровадження механізмів самооцінки відповідності операцій принципу «втягнутої руки», що сприяє зниженню рівня податкових спорів та підвищенню довіри між бізнесом і податковими органами. Таким чином, планування трансфертного ціноутворення розглядається як превентивний інструмент, спрямований на запобігання агресивному податковому плануванню та ерозії податкової бази.

Загалом підхід ООН до трансфертного ціноутворення формує сучасну модель податкового адміністрування, у якій ключовим елементом є саме планування, а не постфактум контроль. Така модель особливо актуальна для країн з перехідною економікою, оскільки дозволяє поступово підвищувати

ефективність національної системи трансфертного ціноутворення без надмірного фіскального тиску на бізнес.

В Україні контроль та планування за трансфертним ціноутворенням запроваджений з 2013 року в межах імплементації плану BEPS. Водночас вітчизняна практика й досі характеризується домінуванням фіскального підходу та недостатньою інтеграцією інструментів планування трансфертного ціноутворення у систему податкового адміністрування. Це обмежує можливості бізнесу для прогнозування податкових наслідків контрольованих операцій.

Разом з тим результати досліджень свідчать, що подальший розвиток системи трансфертного ціноутворення в Україні має ґрунтуватися на поєднанні контролю та планування, зокрема через запровадження спрощень, уніфікованих підходів до документації та чітких методик застосування методів трансфертного ціноутворення. Такий підхід відповідає міжнародній практиці та може сприяти зменшенню відтоку капіталу, підвищенню прозорості зовнішньоекономічних операцій і стабільності бюджетних надходжень.

Таким чином, міжнародний досвід удосконалення трансфертного ціноутворення свідчить, що ефективна система планування ТЦУ базується на поєднанні уніфікованих міжнародних стандартів, комплаєнс-орієнтованого підходу та ризик-менеджменту. Країни з розвиненою податковою інфраструктурою розглядають планування ТЦУ як безперервний процес, спрямований не лише на контроль і донарахування податків, а передусім на запобігання порушенням та зменшення податкових спорів. Адаптація цього досвіду в Україні є важливою передумовою підвищення якості податкового адміністрування, удосконалення корпоративної трансфертної політики підприємств та забезпечення їхньої довгострокової податкової безпеки.

3.2. Інструменти та засоби планування операцій з трансфертного ціноутворення

Планування операцій з трансфертного ціноутворення на підприємстві є важливим елементом податкового планування та системи внутрішнього контролю, оскільки дозволяє забезпечити відповідність контрольованих операцій принципу «витягнутої руки» й мінімізувати податкові ризики. Для ТОВ «СЕМ ЕКОПАК», яке здійснює господарські операції з пов'язаними особами та нерезидентами, питання ефективного планування трансфертного ціноутворення набуває особливої актуальності.

Основним інструментом планування операцій з трансфертного ціноутворення на підприємстві є ідентифікація контрольованих операцій, що передбачає визначення контрагентів, характеру операцій, їх обсягів та відповідності критеріям, встановленим Податковим кодексом України. На цьому етапі важливу роль відіграє взаємодія бухгалтерської служби, фінансового відділу та юридичного супроводу підприємства.

Для пошуку інформації про потенційно зіставні компанії було використано інформаційну базу даних RUSLANA, яка є спеціалізованим інструментом для аналізу фінансово-економічних показників підприємств та пошуку компаній із певним функціональним профілем.

Інформаційна база RUSLANA містить такі дані:

- біржові показники публічних компаній;
- детальну корпоративну структуру, включаючи акціонерів та дочірні підприємства;
- інформацію про керівників та контактні дані;
- коди економічної діяльності та їх опис;
- фінансові показники підприємств у деталізованому форматі за останні 10 років.

Стратегія пошуку потенційно зіставних компаній

Первинний відбір здійснювався серед компаній, що функціонують на території України та можуть бути потенційно зіставними за основним і додатковим кодами виду економічної діяльності (КВЕД):

- 17.12 – виробництво паперу та картону;
- 17.21 – виробництво гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари;
- 17.22 – виробництво паперових виробів господарсько-побутового та санітарно-гігієнічного призначення;
- 17.29 – виробництво інших виробів з паперу та картону;
- 46.76 – оптова торгівля іншими проміжними продуктами.

Крім зазначених критеріїв, для відбору компаній у базі RUSLANA застосовувалися такі додаткові параметри:

- підприємства повинні бути активними та функціонувати на момент відбору;
- розташування підприємств поза межами тимчасово окупованих територій та територій ведення активних бойових дій;
- частка юридичних осіб-засновників у статутному капіталі підприємств не перевищує 25%;
- частка участі у дочірніх компаніях у статутному капіталі менше 25%.

За результатами первинного відбору, здійсненого за зазначеною стратегією, у базі RUSLANA було ідентифіковано 327 компаній, які можуть розглядатися як потенційно зіставні.

За результатами первинного відбору інформації з бази RUSLANA проведено додатковий аналіз, в ході якого з переліку потенційно зіставних компаній виключено ті, що:

- здійснюють збут продукції, не представленої у номенклатурі Товариства;
- мають обмежену номенклатуру продукції порівняно з умовами досліджуваних операцій;
- ведуть інші види діяльності, що не відповідають господарським операціям, які аналізуються;
- отримували збитки у більш ніж одному звітному періоді, що свідчить про відсутність стабільності та недотримання критерію незалежності;
- є учасниками фінансово-промислових груп.

Додатково проведено дослідження конкурентного середовища ринку, що дозволило визначити господарські суб'єкти з функціональним профілем, зіставним з умовами операцій Товариства. Дані про діяльність та структуру власності таких компаній отримано з баз RUSLANA, YouControl, Емітенти та Власники 10%, офіційних сайтів підприємств, інформаційної бази Нацкомісії з цінних паперів і фондового ринку, а також онлайн-порталу ЄДР.

В результаті функціонального аналізу відібрано 6 компаній (табл.3.3) , які здійснюють збут продукції, ідентичної до продукції Товариства, та можуть розглядатися як потенційно зіставні для аналізу умов господарських операцій.

Таблиця 3.3

Прямі конкуренти – зіставні компанії ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

№	Назва компанії	Код ЄДРПОУ	Місцезнаходження (юридична адреса)
1	ТОВ «ТОРГТЕХНІКА КПК»	42624831	Вінницька обл., м. Вінниця, вул. Нечуя-Левицького, 14
2	ТОВ «КИЇВ-ПАК»	41553147	м. Київ, вул. Мілютенка, 14-А, кімн. 130
3	ТОВ «ПАПЕРОВА ФАБРИКА»	43038116	Харківська обл., м. Харків, вул. Залютинська, 2
4	ТОВ «ІМАГО-Україна»	32179911	Хмельницька обл., місто Хмельницький, вул. Пасічна, 15
5	ТОВ «ГРАСС»	31216302	Хмельницька обл., м. Хмельницький, вул. Довженко, 4/7
6	ТОВ «АЛЬФА ПАПЕР КАП»	41568698	Харківська обл., місто Харків, пр. Героїв Харкова, будинок 199

Для оцінки відповідності умов господарських операцій ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» принципу «витягнутої руки» застосовується діапазон рентабельності та медіана рентабельності неконтрольованих операцій. Використання даного підходу регламентується п. п. 39.3.2.2 – п. п. 39.3.2.3 ст. 39 Податкового кодексу України та передбачає порівняння рентабельності контрольованих операцій з рентабельністю аналогічних неконтрольованих операцій на ринку.

Серед практичних інструментів планування також використовується фінансове та податкове моделювання, яке дозволяє прогнозувати податкове навантаження за різних сценаріїв ціноутворення та обирати оптимальні варіанти з урахуванням вимог законодавства. Додатково застосовуються аналітичні

інструменти порівняльного аналізу (бенчмаркінгу) для оцінки ринкових діапазонів рентабельності.

Розрахунок діапазону рентабельності та медіани здійснюється відповідно до Порядку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2015 року №381 «Про затвердження Порядку розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення».

У таблиці 3.4 наведено показники чистої рентабельності витрат зіставних компаній, що дозволяє визначити діапазон рентабельності та медіану для оцінки відповідності досліджуваних господарських операцій.

Таблиця 3.4

**Показники результатів операційної діяльності зіставних компаній за
2022-2024 роки**

Назва компанії	Чистий дохід від реалізації, тис. грн.			Операційний прибуток, тис. грн.			Середньо-зважене значення чистої рентабельності, %	Порядковий номер вибірки
	2024	2023	2022	2024	2023	2022		
ТОВ «ТОРГТЕХНІКА КПК»	507 903	990 874	752 759	-6 198	2 296	2 226	-0,07%	2
ТОВ «КИЇВ-ПАК»	4 008	3 450	4 424	-108	47	97	0,30%	3
ТОВ «ПАПЕРОВА ФАБРИКА»	3 347	117 939	161 850	-1 837	82	142	-0,57%	1
ТОВ «ІМАГО-Україна»	6 605	11 279	19 652	-766	109	2 957	6,13%	5
ТОВ «ГРАСС»	135 340	107 139	94 913	16 119	8 237	12 012	10,78%	6
ТОВ «АЛЬФА ПАПЕР КАП»	59 035	39 930	39 776	1 641	1 905	1 850	3,89%	4

Окреме місце в системі планування посідає формування політики трансфертного ціноутворення підприємства. Вона визначає підходи до ціноутворення, порядок документального оформлення операцій, відповідальність посадових осіб та алгоритми реагування на зміни податкового законодавства. Наявність внутрішньої політики дає змогу забезпечити послідовність дій і підвищити керованість процесу трансфертного ціноутворення.

Розрахунок діапазону та медіани чистої рентабельності витрат наведено в

таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

**Розрахунок діапазону та медіани
для цілей підтвердження відповідності умов господарських операцій з
експорту, які досліджуються, принципу «витягнутої руки»**

Нижній кuartиль	Добуток 0,25	Порядковий номер	Значення
	1,5	2	-0,07%
Верхній кuartиль	Добуток 0,75	Порядковий номер	Значення
	4,5	5	6,13%
Медіана	Добуток 0,5	Порядковий номер	Значення
	3	(3+4)/2	2,09%

Таблиця 3.5 відображає етап розрахунку діапазону рентабельності витрат та медіани, необхідного для встановлення ринкового рівня показників у рамках трансфертного ціноутворення. Визначення нижнього кuartиля (-0,07 %), верхнього кuartиля (6,13 %) та медіани (2,09 %) дає можливість сформулювати діапазон рентабельності зіставних компаній, який використовується як еталон для порівняння з показниками ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

Розрахунок показника рентабельності здійснювався для визначення чистої рентабельності витрат ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» у межах контрольованих операцій з контрагентом-нерезидентом *Listrade Italia S.R.L.* представлено в наступній таблиці 3.6. Дані розрахунку дозволяють оцінити відповідність внутрішніх трансфертних цін принципу «витягнутої руки» та забезпечити обґрунтованість застосованих методів трансфертного ціноутворення. Такий підхід сприяє мінімізації податкових ризиків і підвищенню прозорості фінансових операцій підприємства.

Таблиця 3.6

**Розрахунок чистої рентабельності ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» з
контрагентом-нерезидентом *Listrade Italia S.R.L.***

№ п/п	Показник	Сума, тис. грн.
1	70 "Доходи від реалізації" без ПДВ в умовах КО	19 050,93
2	90 "Собівартість реалізації" в умовах КО	4 254,61
3	71 "Інший операційний дохід" в умовах КО	806,29
4	71 "Інший операційний дохід" (розподілений)	59,44
5	92 "Адміністративні витрати" в умовах КО	0,00

6	92 "Адміністративні витрати" (розподілені)	827,26
7	93 "Витрати на збут" в умовах КО	0,00
8	93 "Витрати на збут" (розподілені)	345,09
9	94 "Інші витрати операційної діяльності" в умовах КО	258,28
10	94 "Інші витрати операційної діяльності" (розподілені)	114,43
11	Операційний прибуток у умовах КО	14 117,00
12	Чиста рентабельність витрат	243,41%

За результатами функціонально-ризикового аналізу ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» було визначено як аналізовану сторону для всіх господарських операцій, здійснених у 2024 році. Для підтвердження відповідності цих операцій принципу «витягнутої руки» проведено дослідження діяльності підприємства щодо експорту виробів з паперової маси, а також здійснено порівняльний аналіз з результатами діяльності зіставних компаній методом чистого прибутку.

За результатами аналізу розраховано середньозважену чисту рентабельність витрат зіставних компаній, яка варіюється від $-0,07\%$ до $+6,13\%$ (медіана $+2,09\%$). Чиста рентабельність витрат у ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» за операціями з Listrade Italia S.R.L. становить $+243,41\%$.

Таким чином, умови здійснення контрольованих операцій та операцій, визначених п. п. 140.5.4 та п. п. 140.5.51 ПКУ, у 2024 році відповідають принципу «витягнутої руки».

За результатами проведеного аналізу процесу здійснення трансфертного ціноутворення на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» було систематизовано та узагальнено основні інструменти й засоби планування контрольованих операцій, що застосовуються підприємством з метою забезпечення відповідності принципу «витягнутої руки», підвищення ефективності податкового планування та мінімізації податкових ризиків (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Інструменти та засоби планування операцій з трансфертного ціноутворення ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

Інструмент / засіб планування	Зміст та характеристика	Практичне значення для ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»
Ідентифікація контрольованих операцій	Визначення операцій із пов'язаними особами та	Дозволяє своєчасно виявляти операції, що підлягають трансфертному ціноутворенню, та

	нерезидентами відповідно до критеріїв ПКУ	уникати порушень податкового законодавства
Функціонально-ризиковий аналіз	Аналіз функцій, активів та ризиків сторін контрольованих операцій	Є основою для вибору обґрунтованого методу трансфертного ціноутворення
Вибір методу трансфертного ціноутворення	Застосування методу порівняльної неконтрольованої ціни, «витрати плюс», чистого прибутку тощо	Забезпечує відповідність цін принципу «витягнутої руки»
Формування політики трансфертного ціноутворення	Розробка внутрішнього документа, що регламентує підходи до ціноутворення	Забезпечує єдність підходів та прозорість управління контрольованими операціями
Бенчмаркінг (порівняльний аналіз)	Аналіз ринкових показників фінансової діяльності незалежних підприємств	Дозволяє обґрунтувати рівень рентабельності та цін у контрольованих операціях
Фінансове та податкове моделювання	Розрахунок податкового навантаження за різними сценаріями ціноутворення	Сприяє оптимізації податкових витрат у межах чинного законодавства
Документування операцій	Підготовка локального та глобального файлів, звітів про контрольовані операції	Знижує ризики штрафних санкцій під час податкових перевірок
Внутрішній контроль та моніторинг	Періодичний перегляд цін і показників рентабельності	Забезпечує актуальність трансфертної політики та її адаптацію до змін законодавства

Таким чином, сукупність організаційних, аналітичних та документальних інструментів і засобів планування операцій з трансфертного ціноутворення на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» забезпечує системний підхід до управління контрольованими операціями, сприяє зниженню податкових ризиків та створює передумови для ефективного функціонування системи внутрішнього контролю трансфертного ціноутворення.

3.3. Напрями вдосконалення системи планування операцій з трансфертного ціноутворення

Внутрішній контроль операцій з трансфертного ціноутворення в ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» передбачає визначення контрольованих операцій за результатами звітного року, підготовку звітів та формування відповідної документації. Проте,

з урахуванням розвитку бізнесу та зміни законодавства, існуюча система поступово втрачає ефективність і потребує вдосконалення.

Для підвищення ефективності контролю та своєчасного виявлення ризиків доцільно розробити корпоративну стратегію трансфертного ціноутворення. Вона повинна базуватися на:

- прогнозуванні фінансових результатів діяльності та оперативному управлінні ризиками;
- оптимізації бізнес-процесів і адаптації до змін у законодавстві щодо трансфертного ціноутворення;
- автоматизації облікових процесів та інтеграції інструментів ТЦУ у бухгалтерську систему підприємства;
- формуванні чітких алгоритмів контролю та процедур реагування на ризики.

Ефективність корпоративної стратегії визначатиметься наявністю:

- повного пакету документації та методичних матеріалів для обґрунтування позиції компанії щодо контрольованих операцій;
- алгоритмів раннього виявлення та запобігання ризикам, пов'язаним із законодавчим регулюванням трансфертного ціноутворення;
- налаштованих бізнес-процесів для оперативного реагування на зміни фінансових, логістичних та товарних потоків;
- автоматизованого обліку контрольованих операцій у системі Odoo, що використовується на підприємстві, та інтеграції з модулем звітності.

Однією з ключових проблем є недостатній рівень знань облікового та управлінського персоналу щодо застосування методів трансфертного ціноутворення. Розробка корпоративної стратегії дозволить ідентифікувати ризики у фінансових, логістичних та товарних потоках, оптимізувати процедури контролю та запобігати можливим порушенням.

Для впровадження корпоративної стратегії доцільно реалізувати такі заходи:

1. Сформувати рекомендації щодо інтеграції умов контролю ТЦУ в існуючу бізнес-модель ТОВ «СЕМ ЕКОПАК».

2. Визначити методи формування цін у контрольованих та неконтрольованих операціях, з урахуванням даних ринку та аналізу потенційно зіставних компаній (6 компаній, відібраних у базі RUSLANA, YouControl та ЄДР).

3. Розробити типовий пакет документації для внутрішнього використання, включаючи договори, розподіли витрат, калькуляції та внутрішні звіти.

4. Впровадити детальні процедури на кожному етапі формування контрольованої операції, включаючи автоматичний розрахунок чистої рентабельності.

5. Автоматизувати бухгалтерський облік контрольованих операцій із використанням системи Odoo та інтегрованих аналітичних модулів.

6. Організувати регулярне навчання персоналу, підвищення кваліфікації бухгалтерів та фінансових аналітиків, забезпечити доступ до аналітичних баз та даних про зіставні компанії.

7. Встановити систему постійного моніторингу роботи, включаючи оцінку відхилень рентабельності та ризиків у реальному часі.

Реалізація корпоративної стратегії потребує ресурсів як фінансових, так і кадрових, проте її застосування дозволяє:

- контролювати не лише операції з трансфертного ціноутворення, а й усю зовнішньоекономічну діяльність підприємства;
- знизити ризики податкових санкцій та забезпечити прозорість фінансових потоків;
- підвищити ефективність управління операціями з контрагентами-нерезидентами, зокрема з Listrade Italia S.R.L., де чиста рентабельність витрат становить +243,41 %, що значно перевищує медіану ринку (+2,09 %).

Корпоративна стратегія трансфертного ціноутворення ТОВ «СЕМ ЕКОПАК»

1. Мета стратегії

Корпоративна стратегія ТЦУ спрямована на:

- забезпечення відповідності умов контрольованих операцій принципу «витягнутої руки»;
- мінімізацію податкових та фінансових ризиків;
- підвищення прозорості фінансових та операційних потоків компанії;
- оптимізацію управління цінами на операції з контрагентами-нерезидентами:

Контрагенти-нерезиденти:

1. Listrade Italia S.R.L. (Італія) – основний експортер паперових виробів;
2. «Delta» Tadeusz Mucha i Wspólnicy Spółka Jawna (Польща) – постачання сировини для пакувальних форм;
3. SRL «Smarta-as» (Румунія) – постачання матеріалів для виробництва;
4. SOCIETATEA CU RASPUNDERE LIMITATA «AWM COMPANY» (Румунія) – контракти на обладнання та логістику;
5. PROPAC S.R.L. (Румунія) – постачання упаковки та допоміжних матеріалів;
6. Haver & Boecker OHG (Німеччина) – поставки обладнання для виробничих процесів.

Це дозволяє компанії системно контролювати та аналізувати ціни та рентабельність по всіх ключових зовнішньоекономічних операціях.

2. Принципи стратегії

1. Прозорість і обґрунтованість: всі ціни на операції з нерезидентами мають ринкове обґрунтування та документальне підтвердження.

2. Системність: ТЦУ інтегрується у бізнес-процеси та бухгалтерський облік, враховуючи специфіку зовнішньоекономічних контрактів.

3. Адаптивність: можливість швидкого реагування на зміни законодавства та ринкових умов у країнах контрагентів.

4. Прогнозованість: оцінка ризиків і відхилень рентабельності на основі регулярного аналізу фінансових результатів по кожному контрагенту.

3. Основні елементи стратегії

3.1 Визначення контрольованих операцій

- Операції з нерезидентами (зокрема 6 контрагентів вище) підпадають під п. п. 140.5.4 та 140.5.51 ПКУ.

- Порогові суми операцій встановлюються залежно від обсягу контрактів та ризиків (наприклад, Listrade Italia S.R.L. – 19 050,93 тис. грн доходу без ПДВ у 2024 році).

3.2 Вибір методів ціноутворення

- Основний метод: метод чистої рентабельності витрат (TNMM) з порівнянням із 6 потенційно зіставними компаніями в Україні.

- Додатково застосовується метод CUP для окремих експортних контрактів з Listrade Italia S.R.L.

- Використання ринкових діапазонів рентабельності для контролю операцій (медіана +2,09 %, діапазон −0,07 % – +6,13 %).

3.3 Документування

- Підготовка пакетів документів для кожного контрагента-нерезидента: контракти, калькуляції, розподіли витрат.

- Збереження у цифровому архіві Odoo із доступом для фінансового та управлінського персоналу.

- Регулярне оновлення документації для врахування змін у валютному законодавстві та митних правилах.

3.4 Внутрішній контроль і моніторинг

- Щоквартальний аналіз фінансових результатів за кожним контрагентом.
- Виявлення відхилень рентабельності від ринкового діапазону та оперативне коригування цін або собівартості.

- Моніторинг зовнішньоекономічних ризиків: коливання валютного курсу, зміни ставок ПДВ та митних зборів.

3.5 Підготовка персоналу

- Тренінги щодо трансфертного ціноутворення в міжнародних операціях.
- Доступ до баз даних (RUSLANA, YouControl, ЄДР) та зовнішніх ринкових аналітичних звітів.

- Формування внутрішньої команди для контролю та аналітики по кожному контрагенту-нерезиденту.

5. Етапи впровадження стратегії (табл..3.8).

Таблиця 3.8

Етапи впровадження стратегії

Етап	Заходи	Термін	Відповідальні
1	Ідентифікація контрольованих операцій з усіма контрагентами-нерезидентами	1 місяць	Фінансовий відділ
2	Підбір методів ціноутворення для кожного контрагента	1–2 місяці	Фінансовий аналітик
3	Розробка шаблонів документації	2 місяці	Облік + консультанти
4	Автоматизація обліку та моніторингу в Odoo	1 місяць	ІТ + облік
5	Навчання персоналу по роботі з ТЦУ для операцій з нерезидентами	1 місяць	HR + фінвідділ
6	Постійний моніторинг операцій, щоквартальні перевірки	Постійно	Фінвідділ

5. Очікувані результати

- Всі операції з контрагентами-нерезидентами (Listrade Italia S.R.L., «Delta» Tadeusz Mucha, SRL «Smarta-as», SOCIETATEA CU RASPUNDERE LIMITATA «AWM COMPANY», PROPAC S.R.L., Haver & Boecker OHG) відповідають принципу «вितягнутої руки».

- Зниження податкових та фінансових ризиків у міжнародних операціях.
- Підвищення прозорості та оперативності контролю, можливість коригування цін та собівартості у разі відхилень.
- Підвищення кваліфікації персоналу у сфері міжнародного ТЦУ.

Таким чином, впровадження корпоративної стратегії трансфертного ціноутворення дозволить ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» підвищити ефективність внутрішнього контролю, знизити ризики та забезпечити відповідність господарських операцій принципу «вितягнутої руки» у 2025 році та наступних періодах.

Висновок до розділу 3

Міжнародний досвід планування трансфертного ціноутворення (ТЦУ) свідчить про те, що ефективне управління трансфертними цінами базується на поєднанні чітких стандартів, прозорих процедур та ризик-орієнтованого підходу. Провідні країни, зокрема США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Австралія

та Канада, впровадили рекомендації ОЕСР щодо застосування принципу «витягнутої руки», ведення трансфертної документації та попередження подвійного оподаткування. Значну увагу приділено й підходам ООН, які акцентують на попередньому плануванні трансфертних цін, діяльність підприємства.

Планування операцій з трансфертного ціноутворення на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» забезпечує системний та прозорий підхід до оцінки відповідності господарських операцій принципу «витягнутої руки». Для планування трансфертного ціноутворення ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» застосовує базу даних RUSLANA, а відбір прямих конкурентів для порівняння рентабельності здійснюється за допомогою функціонально-ризикового аналізу. Завдяки комплексному застосуванню методів функціонально-ризикового аналізу, документування та моніторингу конкурентного середовища, планування ТЦУ дозволяє своєчасно виявляти ризики, забезпечувати достовірність облікових даних та обґрунтованість трансфертних цін, мінімізуючи податкові та фінансові ризики.

Впровадження корпоративної стратегії планування ТЦУ забезпечує прозорість фінансових потоків, інтеграцію ТЦУ у бізнес-процеси та автоматизовану аналітику в системі Odoo для всіх операцій з контрагентами-нерезидентами, включаючи Listrade Italia S.R.L., «Delta» Tadeusz Mucha, SRL «Smarta-as», SOCIETATEA CU RASPUNDERE LIMITATA «AWM COMPANY», PROPAC S.R.L. та Haver & Boecker OHG. Стратегія дозволяє прогнозувати ризики, контролювати рентабельність, навчати персонал і забезпечувати відповідність принципу «витягнутої руки».

РОЗДІЛ 4.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТРАНСФЕРНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ»

4.1. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять з дисципліни «трансферне ціноутворення»

Мета викладання – формування у студентів базових знань і розуміння ролі трансферного ціноутворення у глобальній економіці, розвиток аналітичного мислення та зацікавленості в обліково-фінансових дисциплінах.

Особливості викладання першокурсникам: невеликий професійний досвід та обмежене знайомство з економічною термінологією; краще засвоюють матеріал через візуальні приклади, історії, аналогії, порівняння; зацікавленість у сучасних трендах, технологіях, кейсах зі світу бізнесу.

Викладання студентам першого курсу має бути насамперед цікавим, динамічним і доступним. У цьому віці студенти лише починають знайомитися з академічною дисципліною, тому важливо створити атмосферу, де навчання сприймається не як обов’язок, а як спільна подорож до нових знань. Саме тому викладач і студент мають працювати в парі, як партнери, – на основі взаємної поваги, відкритості й довіри. Важливо не лише передавати знання, а й розвивати вміння мислити, ставити запитання та шукати відповіді разом.

Особливої уваги потребує нейтральність у висвітленні потенційно суперечливих кейсів. Завдання викладача – не давати категоричних оцінок, а надавати інструменти для самостійного аналізу ситуацій.

Окрім технічного знання «як зробити», студент має отримати уявлення про етичну складову бізнес-рішень – тобто навчитися ставити питання: «чи правильно так робити?», «які наслідки це має для суспільства, держави, репутації компанії?». І нарешті, стиль спілкування зі студентами повинен бути неформальним, але професійним – без надмірного академізму чи авторитарності. Це знижує страх перед складними темами, підвищує залученість студентів і мотивує їх активно включатися в навчальний процес.

Структура викладання дисципліни «Трансферне ціноутворення»

1. Вступ до дисципліни (2 заняття)

Теоретична частина:

- ✓ Що таке трансферне ціноутворення?
- ✓ Основи законодавчого регулювання в Україні та світі (ОЕСР, BEPS).
- ✓ Чому транснаціональні компанії цим займаються?

- ✓ Роль бухгалтера в контролі за трансферними цінами.

Практична частина:

- ✓ Міні-гра: «Ти – фінансовий директор корпорації» – моделювання простої трансферної операції.

Міні-гра: «Ти – фінансовий директор корпорації»	
Сценарій гри (5–7 хв вступу + 30–40 хв гри)	Ви – фінансовий директор вигаданої транснаціональної корпорації <i>GlobalGears Ltd</i> , що має офіси у трьох країнах: Німеччині (виробництво деталей), Польщі (логістика), Україні (продаж). Ваша мета – встановити трансферні ціни між підрозділами так, щоб: • компанія залишилась прибутковою, • уникла податкових санкцій, • і не порушила принципу «витагнутої руки».
Мета гри для студента:	1. Зрозуміти, як трансферна ціна впливає на прибуток підрозділів; 2. Навчитись застосовувати логіку вибору методу ціноутворення; 3. Відчути, як податкове регулювання може впливати на внутрішні рішення компанії; 4. Побачити конфлікт між податковими органами і бізнес-цілями.
Як проходить гра:	1. Групи з 3–4 студентів – кожна група отримує ролі: - Фінансовий директор головної компанії; - Представник філії (логістика або збут); - Податковий консультант; - Контролер від податкової (симуляція або роль викладача). 2. Кожна команда отримує таблицю з вхідними даними: - собівартість продукції; - ринкову вартість; - податкові ставки у кожній країні; - рівень прибутковості, якого потрібно досягти. 3. Команди повинні: - обрати трансферну ціну; - обґрунтувати метод; - розрахувати податкові наслідки; - підготувати короткий письмовий звіт (або 1–2 хв презентацію рішення).
Після гри – коротке обговорення:	• Які ціни були встановлені? • Який метод обрали і чому? • Чи були ризики для компанії? • Що було найважче у прийнятті рішення?
Ключові знання, які студент має винести:	Що таке трансферна ціна та як вона формується; Як змінюється фінансовий результат залежно від обраної ціни; Навіщо існує контроль за трансферним ціноутворенням; Важливість балансу між прибутком і дотриманням податкового законодавства.

Роздатковий матеріал до міні-гри «Ти – фінансовий директор корпорації»

Сценарій гри:

Ви працюєте у транснаціональній компанії *GlobalGears Ltd.*, яка має три підрозділи:

1. **Німеччина (Виробництво деталей)**
2. **Польща (Складання та логістика)**
3. **Україна (Продаж кінцевим споживачам)**

Компанія має намір оптимізувати внутрішні ціни на передачу товару між підрозділами так, щоб не порушити принципу «витагнутої руки» та не мати проблем із податковими органами.

Завдання для команди:			
- Визначити трансферну ціну між підрозділами: з Німеччини в Польщу (сировина/деталі); з Польщі в Україну (готовий товар); - Вибрати відповідний метод трансферного ціноутворення для кожної операції; - Провести розрахунки (на основі даних); - Підготувати коротке обґрунтування (1–2 хвилини) для захисту рішення.			
Вхідні дані:			
Показник	Німеччина	Польща	Україна
Витрати на виробництво 1 од.	100 EUR	20 EUR	-
Ринкова ціна на внутрішньому ринку	160 EUR	200 EUR	250 EUR
Податкова ставка на прибуток	30%	19%	18%
Обсяг операції	1 000 од.	1 000 од.	1 000 од.
Ролі в команді:			
Фінансовий директор – приймає остаточне рішення; Представник підрозділу – відстоює інтереси свого відділу; Податковий консультант – радить щодо оптимального методу та податкових наслідків; Контролер податкової служби (роль викладача або сусідньої команди) – задає запитання.			
Шаблон відповіді:			
Назва методу, що використано: (наприклад: метод порівняльної неконтрольованої ціни); Обрані трансферні ціни: Німеччина → Польща: _____ EUR; Польща → Україна: _____ EUR; Пояснення вибору методу: (3–4 речення); Короткий висновок: чи відповідає принципу «вितягнутої руки»?			
Підказки:			
- Якщо ціна занадто низька – виникає ризик донарахування податку; - Зважайте на різні ставки податку – компанії вигідно мати прибуток там, де податок нижчий; - Податкова служба перевіряє ринковість цін між пов’язаними сторонами.			

Після гри студенти повинні вміти:

- Моделювати просту трансферну операцію;
- Вибирати метод трансферного ціноутворення;
- Об’єктивно оцінювати ризики;
- Презентувати логіку бізнес-рішення.

2. Основи трансферного ціноутворення (4 заняття)

Теоретична частина:

- ✓ Принцип «вितягнутої руки» (arm’s length principle).
- ✓ Ознаки пов’язаності підприємств.

- ✓ Типові організаційні структури транснаціональних компаній.
- ✓ Функціональний аналіз.

Практична частина:

- ✓ Відеоаналіз сюжетів (Amazon, Apple, Google): як компанії оптимізують податки через трансферне ціноутворення.
- ✓ Обговорення у форматі «Fishbowl»: чи це ухилення чи оптимізація?

Ось добірка відеоматеріалів для аналізу трансферного ціноутворення та податкової оптимізації, які можна використати на практичних заняттях:

1. Apple: Як уникнути мільярдів податків

Відео: [How Apple Avoids Billions in Taxes](https://www.youtube.com/watch?v=9-RfNdLbhLk)

(<https://www.youtube.com/watch?v=9-RfNdLbhLk>)

Опис: Розкривається стратегія Apple щодо перенесення прибутків до юрисдикцій з низьким оподаткуванням, зокрема через ірландські дочірні компанії.

2. Google: Подвійний ірландський з голландським сендвічем

Відео: [International tax avoidance: the double Irish Dutch sandwich](https://www.youtube.com/watch?v=66ha_vhSJD0)

(https://www.youtube.com/watch?v=66ha_vhSJD0)

Опис: Пояснюється, як Google використовував складні схеми трансферного ціноутворення для зниження податкових зобов'язань.

3. Amazon: Перемога в податковій справі

Відео: [Amazon Wins \\$1.5 Billion Tax Case with IRS](https://www.wsj.com/video/amazon-wins-15-billion-tax-dispute-with-irs/EED024C9-1BCD-4793-8606-2CF3A8A808B9)

(<https://www.wsj.com/video/amazon-wins-15-billion-tax-dispute-with-irs/EED024C9-1BCD-4793-8606-2CF3A8A808B9>)

Опис: Огляд судової справи, в якій Amazon успішно оскаржив вимоги податкової служби США щодо трансферного ціноутворення.

4. Загальний огляд: Трансферне ціноутворення та податкові гавані

Відео: [Transfer pricing and tax havens](https://www.khanacademy.org/economics-finance-domain/core-finance/taxes-topic/corporate-taxation/v/transfer-pricing-and-tax-havens)

(<https://www.khanacademy.org/economics-finance-domain/core-finance/taxes-topic/corporate-taxation/v/transfer-pricing-and-tax-havens>)

Опис: Коротке пояснення механізмів трансферного ціноутворення та їх використання для оптимізації податків.

Приклад структури проведення обговорення у форматі «Fishbowl» на тему: *«Трансферне ціноутворення: ухилення від оподаткування чи законна оптимізація?»*

Мета – розвинути критичне мислення та здатність аргументовано відстоювати позицію з питань етики та законності трансферного ціноутворення.

Формат Fishbowl:	• Внутрішнє коло (3–4 студенти) – обговорюють питання вголос; • Зовнішнє коло (інші студенти) – слухають і фіксують ключові думки; • Студенти з зовнішнього кола можуть «зайти» у внутрішнє коло, замінюючи когось, щоб висловити свою точку зору.
Питання для обговорення:	Основні: 1. Якщо компанія використовує податкові переваги різних країн, це – ухилення чи оптимізація? 2. Чи є морально прийнятним зменшення податків шляхом перенесення прибутку у юрисдикції з низьким оподаткуванням? 3. Чи можуть дії транснаціональних корпорацій бути законними, але аморальними? 4. Яку роль має відігравати держава в регулюванні трансферного ціноутворення? Кейс-дискусії (на вибір): 1. Apple та Ірландія – ефективна податкова стратегія чи несправедливий розподіл податкового тягаря? 2. Google та «Double Irish» – креативне використання законів чи їх зловживання? 3. Amazon виграє суд у США – захист бізнесу чи втрата бюджету?
Завдання для спостерігачів:	- Виділити найсильніші аргументи з кожного боку; - Оцінити логіку, етичність і переконливість викладених позицій; - Наприкінці – підсумок обговорення: «Чи змінюється ваше ставлення до трансферного ціноутворення після дебатів?»
Матеріали, які варто роздати:	- Стислі описи кейсів (Apple, Google, Amazon); - Таблиця аргументів «ЗА / ПРОТИ» з порожніми стовпцями для заповнення; - Визначення понять: «ухилення», «оптимізація», «агресивне податкове планування».
У кінці проведіть рефлексію – чи бачать студенти відмінність між правомірною оптимізацією та агресивною податковою політикою.	

3. Методи встановлення цін (6 занять)

Теоретична частина:

- ✓ Метод порівняльної неконтрольованої ціни (CUP).

- ✓ Метод перепродажної ціни.
- ✓ Метод «витрати плюс» (cost-plus method).
- ✓ Методи прибутку: TNMM, розподіл прибутку.
- ✓ Критерії вибору методу.

Практична частина:

- ✓ Вправа: «Знайди найкращий метод» – аналіз 3-х кейсів і обґрунтування вибору методу.
- ✓ Групова гра: «Консалтингова фірма VS податкова» – одні моделюють трансферну документацію, інші перевіряють і задають критичні питання.
- ✓ Домашнє завдання: міні-кейс (1 сторінка) – проаналізувати приклад трансферного порушення з новин або реальної практики.

Приклад для вправи «Знайди найкращий метод» – аналіз 3-х кейсів трансферного ціноутворення з коротким описом ситуації, вхідними даними та запитаннями для обговорення. Ця вправа допоможе студентам навчитися обґрунтовувати вибір методів трансферного ціноутворення згідно з принципом «витягнутої руки».

Мета вправи:

- Навчитися розрізняти ситуації, в яких доцільно застосовуються різні методи;
- Аргументовано обґрунтувати вибір методу для контролю пов'язаних операцій;
- Працювати з ознаками функціонального аналізу та ринкових умов.

Форма для відповіді студентів (для кожного кейсу):

<i>Кейс №</i>	<i>Обраний метод</i>	<i>Аргументація</i>	<i>Альтернативні методи</i>	<i>Складнощі при застосуванні</i>
---------------	----------------------	---------------------	-----------------------------	-----------------------------------

Можна використовувати як групову або індивідуальну роботу, а також підготувати коротку презентацію результатів у парах.

Кейс 1: Продаж товарів між виробником і дистриб'ютором	Ситуація: Українська компанія-виробник «TechPlast» постачає пластикові контейнери своєму пов'язаному дистриб'ютору в Польщі. Дані:
--	--

	• Контейнери стандартні, ринок конкурентний. • Є аналогічні продажі третім особам в Україні та за кордон. • Існують незалежні компанії, які продають схожі товари на подібних умовах. Запитання: 1. Який метод найбільш доцільно застосувати? 2. Які джерела даних для порівняння ви б використали? 3. Чому інші методи менш ефективні в цій ситуації? ☒ Очікуваний метод: Метод порівняльної неконтрольованої ціни (CUP), бо є порівняльні угоди.
Кейс 2: Надання управлінських послуг	Ситуація: Материнська компанія в Німеччині надає управлінські послуги (фінансовий контроль, HR-супровід) своїй дочірній компанії в Україні. Дані: • Послуги не мають чітко вираженої ринкової ціни. • Залучення сторонніх консультантів для таких послуг – рідкість. • Компанія має облік витрат на персонал, який надавав ці послуги. Запитання: 1. Який метод найкраще застосовувати у такій ситуації? 2. Чи можна використовувати CUP? 3. Які труднощі можуть виникнути при оцінці ринкової ціни? ☒ Очікуваний метод: Метод «витрати плюс» (cost-plus method), оскільки CUP застосувати складно.
Кейс 3: Перепродаж брендованого товару	Ситуація: Українська компанія купує брендовані смартфони у материнської компанії в Кореї та перепродає їх на українському ринку. Дані: • Компанія не змінює товар. • Дохід формується лише націнкою. • Інформація про ціни продажу доступна. Запитання: 1. Чи доцільно застосувати метод перепродажної ціни? 2. Які витрати потрібно врахувати при розрахунку? 3. Як оцінити ринкову маржу? ☒ Очікуваний метод: Метод перепродажної ціни, оскільки компанія виступає лише дистриб'ютором.

Групова гра: «Консалтингова фірма VS Податкова»

Мета гри – навчити студентів аргументовано застосовувати принцип «витягнутої руки» та методи трансферного ціноутворення в умовах дискусії між представниками бізнесу (консультанти компанії) та держави (податкова служба).

Сценарій гри	Велика міжнародна компанія «TechTrade Group» має філії в Україні, Польщі та на Кіпрі. Внутрішні операції між цими підрозділами викликають підозру в української податкової служби. Компанія наймає консалтингову фірму, щоб обґрунтувати трансферні ціни.
Ролі та розподіл груп	Група поділяється на 2 основні блоки (по 5–6 студентів): 1. Команда «Консалтингова фірма» (представляє інтереси компанії):

	• аналітик з трансферного ціноутворення • юрист • економіст-аналітик • спікер (виступає на обговоренні) • (опційно) PR-фахівець – готує короткий виступ для публічного пояснення позиції 2. Команда «Податкова служба України»: • фахівець із трансфертного контролю • податковий аудитор • аналітик ринкових цін • спікер • юрист держави
Матеріал для опрацювання (сценарна ситуація)	Компанія «TechTrade Group»: • виробляє мікрочипи в Польщі (собівартість – 20 євро); • продає їх дочірній компанії на Кіпрі за 22 євро; • кіпрська компанія продає їх в Україну за 24 євро; • українська компанія реалізує мікрочипи кінцевим споживачам по 50 євро. Податкова служба України вважає, що: • ціну 24 євро занижили навмисно; • компанія на Кіпрі – «прокладка», яка не додає реальної вартості; прибуток виводиться з України.
Завдання для команд	Консалтингова фірма: • Визначити та обґрунтувати метод трансферного ціноутворення. • Довести, що операція відповідає принципу "витагнутої руки". • Пояснити роль компанії на Кіпрі. • Надати аргументи для захисту клієнта в податковому спорі. Податкова служба: • Запропонувати альтернативний метод оцінки операції. • Довести, що прибуток має оподатковуватись в Україні. • Виявити слабкі місця в аргументації консалтингової фірми. • Надати висновок про можливі штрафи.
Структура проведення (приблизно 60–70 хв)	1. (10 хв) Ознайомлення з кейсом та розподіл ролей. 2. (20 хв) Підготовка команд. 3. (5 хв) Короткі виступи обох сторін (по 2–3 хв). 4. (10 хв) Дискусія, уточнення, запитання між командами. 5. (5 хв) Заклучні виступи кожної команди. 6. (10 хв) Рефлексія: клас голосує за кращу аргументацію + коментар викладача.
Очікувані результати	Студенти: • практично застосовують знання про методи трансферного ціноутворення; • розвивають вміння відстоювати позицію на основі фактів; • вчать мислити як бізнес і як держава – з різних точок зору; • розуміють важливість етики та балансу між інтересами компанії і держави.

Переваги такої структури викладання (поєднання теорії та практики) полягає в тому, що теорія подається блоками, одразу підкріплюється практикою. Студенти формують аналітичне мислення, працюючи над реалістичними

прикладами. Інтерактивні методи (ігри, відео, групові завдання) підвищують залученість навіть у складній темі.

4. Контроль і практика (2-3 заняття)

4.1. Проведення тестування

Приклади ситуативних тестових завдань для перевірки практичного розуміння теми трансферного ціноутворення, розрахованих на першокурсників. Вони не потребують глибоких теоретичних знань, але вимагають логічного мислення та засвоєння основ курсу.

1. У компанії «FreshJuice» є два підрозділи: один виготовляє сік, інший його пакує і продає. Внутрішньо передана партія соку оцінена за ціною, нижчою за ринкову.

Яке з тверджень найбільш ймовірне?

- A) Компанія хоче максимізувати прибуток на рівні всього бізнесу.
- B) Компанія намагається знизити податкове навантаження на певний підрозділ. ☒
- C) Компанія не вміє розраховувати ринкові ціни.
- D) Це не впливає на оподаткування.

2. Підрозділ компанії в країні з високим податком продає товари за заниженими цінами пов'язаній фірмі в країні з низькими податками.

Чому податкові органи можуть визнати це порушенням?

- A) Бо прибуток штучно переміщується в країну з меншим оподаткуванням. ☒
- B) Бо це неетично.
- C) Бо компанія продає неякісну продукцію.
- D) Бо компанія не платить ПДВ.

3. Компанія використовує витрати + 10% націнки для внутрішньої передачі товарів.

Що це за метод трансферного ціноутворення?

- A) Метод перепродажної ціни.
- B) Метод порівняльної неконтрольованої ціни.
- C) Метод «витрати плюс». ☒
- D) Метод ринкового балансу.

4. Внутрішній підрозділ компанії «TechnoLux» продає мікросхеми іншому підрозділу компанії за ціною, яка дорівнює ціні продажу аналогічної продукції незалежному покупцю.

Чи відповідає це принципу «витягнутої руки»?

- A) Так, якщо умови договору також подібні. ☒
- B) Ні, бо підрозділи пов'язані.
- C) Так, завжди.
- D) Ні, бо ціна має бути нижчою для своїх.

5. На іспиті студент запропонував таку логіку: «Чим нижча ціна всередині компанії – тим краще, бо менше податків».

Як варто оцінити цю думку?

- A) Правильна стратегія.
- B) Частково правильна, але може призвести до порушення податкового законодавства. ☒
- C) Повністю хибна, бо компанії не платять податки.
- D) Податкова не контролює внутрішні ціни.

6. У компанії «GlobalAuto» завод у Польщі виготовляє деталі, а завод в Україні збирає автомобілі. Польський завод хоче встановити високу трансферну ціну, щоб показати більший прибуток.

Хто, ймовірно, буде проти цього?

- A) Керівник польського заводу.
- B) Українська податкова служба. ☒
- C) Європейський банк.
- D) Клієнти компанії.

7. Підрозділ компанії продає товар за 120 грн, а ринкова ціна – 180 грн. Податкові органи почали перевірку.

Що, ймовірно, буде причиною уваги?

- A) Порушення ліцензії.
- B) Завищене мито.
- C) Занижена трансферна ціна, що зменшує базу оподаткування. ☒
- D) Конфлікт з митницею.

8. У кейсі студент обґрунтував вибір методу трансферного ціноутворення: «Я обрав метод перепродажної ціни, бо кінцеву ціну ми знаємо і можемо відняти прибуток».

Це...

- A) Неправильний підхід.
- B) Правильне обґрунтування для методу перепродажу. ☒
- C) Не має значення.
- D) Підходить тільки для послуг.

9. У компанії три підрозділи. Один постачає іншим напівфабрикати. Студент пропонує встановити трансферну ціну рівною собівартості + 15%.

Це...

- A) Випадковий підхід.
- B) Приклад методу «витрати плюс». ☒
- C) Приклад вільного ринку.
- D) Порушення трансферного регулювання.

10. Компанія уникає трансферного ціноутворення, стверджуючи, що «всі підрозділи – частини одного організму».

Як оцінити цю позицію?

- A) Законна і правильна.
- B) Помилкова – підрозділи можуть бути пов'язаними, але контрольовані операції підлягають перевірці. ☒
- C) Обов'язкова лише в Україні.
- D) Підходить для малого бізнесу.

Оцінювання тестів – кожне запитання має 1 правильну відповідь, яке оцінюється в 10 балів.

Реальні ситуації та приклади з практики трансферного ціноутворення, особливо за участі всесвітньо відомих компаній, значно ефективніші для засвоєння матеріалу, ніж суха теорія з простими відповідями на типові

запитання. Саме такі кейси – наприклад, податкові суперечки компаній як Google, Starbucks, Apple чи Amazon – допомагають студентам краще зрозуміти, як працює механізм трансферного ціноутворення у реальному бізнес-середовищі.

Замість абстрактних правил і формул, студенти бачать мотивацію компаній, ризики, етичні дилеми, реакцію держав і судів, що формує глибше розуміння теми. Аналіз подібних ситуацій дозволяє не просто запам'ятати теоретичні поняття, а застосовувати їх у логіці конкретної справи, що й є ключовим завданням економічної освіти.

Крім того, використання таких прикладів викликає більше зацікавлення: студенти охоче включаються в обговорення, ставлять питання, дискутують і запам'ятовують тему через емоційне залучення та практичний сенс.

4.2. Міні-проект

Для студентів першого курсу важливо, щоб фінальний міні-проект з дисципліни «Трансферне ціноутворення» був:

- зрозумілим і посильним,
- цікавим і візуальним,
- орієнтованим на практичне застосування,
- але не надто складним (без поглиблених технічних розрахунків, як у старших курсів).

Мета міні-проекту – сформувати в студентів практичне розуміння принципів трансфертного ціноутворення через створення моделі взаємодії між підрозділами або пов'язаними компаніями у межах вигаданої (уявної) бізнес-структури.

Студенти мають навчитися застосовувати методи трансфертного ціноутворення, проводити елементарний функціональний аналіз, визначати контрольовані операції, обрати доцільний метод встановлення цін та обґрунтовувати свій вибір.

Також проєкт сприяє розвитку аналітичного мислення, командної роботи та здатності пояснювати фінансові рішення у доступній формі.

Ключові компетентності, що формуються:

- здатність моделювати структуру корпорації;
- розуміння суті контрольованих операцій;
- навички вибору методів трансфертного ціноутворення;
- уміння працювати з Excel / PowerPoint для представлення результатів;
- навички презентувати і захищати свою позицію.

Опис. Студенти створюють спрощену бізнес-модель транснаціональної компанії (наприклад, «ChocoWorld Group» – виробник шоколаду) з кількома підрозділами в різних країнах. Вони повинні:

- 1) обґрунтувати, які підрозділи є пов'язаними особами;
- 2) показати приклад трансферної операції (наприклад, передача сировини між філіями);
- 3) вибрати метод трансферного ціноутворення (на основі отриманих знань);
- 4) розрахувати умовну ціну та пояснити логіку;
- 5) представити результати у вигляді презентації (PowerPoint або Canva).

Що має містити кожен проєкт:

- Стислий опис компанії (вигаданої).
- Опис трансферної операції.
- Обґрунтування методу трансферного ціноутворення.
- Візуальні матеріали (таблиці, схеми).
- Висновки та рекомендації.

Для студентів надзвичайно важливо мати чітку інструкцію до кожного завдання, адже вона допомагає зрозуміти, що саме потрібно зробити, у якій формі подати результат і які критерії оцінювання будуть застосовані. Це дає змогу краще планувати час, працювати більш впевнено й самостійно, а також формує відповідальність і академічну дисципліну. Завдяки інструкції студенти можуть зосередитись на змісті, а не на здогадках щодо оформлення чи очікувань викладача, що значно підвищує якість навчального процесу.

Шаблон інструкції до фінального міні-проєкту з дисципліни «Трансферне ціноутворення».

Назва проєкту: «Модель трансферного ціноутворення в умовній транснаціональній компанії»
Мета проєкту: Закріпити знання з курсу шляхом моделювання реальної ситуації трансферного ціноутворення та застосування одного з методів до вигаданої компанії.
1. Загальні вимоги: ✓ Проєкт виконується у групі з 2-4 студентів; ✓ Форма подання: презентація (10-12 слайдів) або письмовий звіт (до 5 сторінок); ✓ Термін подачі: [вказати дату]; ✓ Презентація захищається перед групою/викладачем (5 хвилин на команду).
2. Структура проєкту: Назва та короткий опис компанії ✓ Вид діяльності; ✓ Країни, у яких працює; ✓ Структура компанії: головна компанія + філії/дочірні підприємства. Трансферна операція ✓ Яка саме операція відбувається між пов'язаними особами (наприклад: продаж сировини, передача ноу-хау, послуги тощо); ✓ Обґрунтування, чому ці особи є пов'язаними. Вибір методу трансферного ціноутворення ✓ Короткий опис 1–2 методів (на вибір); ✓ Обґрунтування вибору найбільш прийняттого методу; ✓ Умовні розрахунки (на прикладі цифр). Аналіз результатів ✓ Чи відповідає трансферна ціна принципу «витягнутої руки»; ✓ Які ризики можуть виникнути; ✓ Рекомендації щодо оформлення документації. Висновки ✓ Що дізналися з проєкту; ✓ Які труднощі виникли; ✓ Чи можна застосувати цей досвід у майбутній професії.
Додаткові рекомендації: ✓ Використовуйте візуалізацію: схеми, діаграми, таблиці; ✓ Обирайте зрозумілу сферу бізнесу (торгівля, виробництво, ІТ); ✓ Залучайте креатив – вигадуйте цікаві назви, логотипи, ситуації.

Отже, розробка методичних рекомендацій до проведення практичних занять з дисципліни «Трансферне ціноутворення» показала, що ефективно викладання цієї теми потребує поєднання теоретичної бази з активними формами навчання. Ситуаційні задачі, рольові ігри, міні-проєкти та структуровані інструкції дозволяють студентам глибше зрозуміти суть контрольованих операцій, опанувати методи трансферного ціноутворення та навчитися обґрунтовувати свої фінансові рішення. Такий підхід сприяє розвитку аналітичного мислення, формуванню професійних компетентностей і підвищенню мотивації до

навчання, а також відповідає сучасним вимогам до практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з обліку й оподаткування.

Важливим аспектом викладання цієї дисципліни є дотримання викладачем професійної етики. Він має виступати не лише джерелом знань, а й прикладом відповідального ставлення до фінансових рішень, дотримання норм податкового законодавства та чесності у професійній діяльності. Формування в студентів етичної позиції у сфері трансферного ціноутворення можливе лише за умов відкритого обговорення меж між податковою оптимізацією та ухиленням, а також за наявності атмосфери довіри, об'єктивності оцінювання та педагогічної підтримки. Таким чином, професійна етика викладача посилює освітній ефект дисципліни та закладає основу відповідального ставлення до майбутньої фахової діяльності студентів.

4.2. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів у процесі вивчення дисципліни

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вимагає не лише методичної обґрунтованості, а й високого рівня професійної етики викладача. Об'єктивність, прозорість та справедливість є ключовими принципами, що забезпечують довіру студентів до освітнього процесу та сприяють формуванню позитивної навчальної мотивації.

Викладач виступає не просто оцінювачем знань, а модератором навчального середовища, де кожен здобувач має рівні можливості продемонструвати власні результати. Тому важливо, щоб критерії оцінювання були чітко сформульовані, зрозумілі студентам і доведені до них на початку вивчення дисципліни. Дотримання цих критеріїв забезпечує єдині вимоги до всіх здобувачів і унеможливорює суб'єктивність або упередженість у виставленні балів.

Важливою складовою викладацької етики є недопущення дискримінації, упередженого ставлення чи преференцій окремим студентам. Оцінювання має

ґрунтуватися виключно на фактичних навчальних результатах, продемонстрованих у межах поточного, модульного чи підсумкового контролю. Використання різних форм перевірки — тестів, практичних завдань, презентацій, дискусій чи проєктної роботи — дозволяє оцінити різні аспекти компетентностей і мінімізує ризики суб'єктивності.

Не менш важливим є забезпечення прозорості процесу оцінювання: здобувач повинен розуміти, за що йому виставлено той чи інший бал, а також мати доступ до коментарів викладача. Це сприяє формуванню культури відповідальності за результати, забезпечує зворотний зв'язок та створює умови для самовдосконалення.

Професійна етика викладача також передбачає дотримання конфіденційності, коректності у спілкуванні, поваги до думки здобувача та підтримання доброзичливої атмосфери в аудиторії. Такі підходи формують довірливе середовище, в якому студенти не бояться помилок, активніше долучаються до навчання та прагнуть покращувати власні результати.

Отже, якісне оцінювання – це комплексний процес, у якому педагогічна майстерність поєднується з етичними стандартами. Саме така взаємодія забезпечує справедливість, мотивує здобувачів до розвитку та підвищує ефективність освітнього процесу загалом.

Нижче подаю таблицю критеріїв оцінювання та 100-бальну шкалу, повністю адаптовані під дисципліну «Трансферне ціноутворення» та зміст Вашого розділу.

Таблиця 4.1

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Компонент оцінювання	Зміст оцінювання	Критерії	Максимальна кількість балів
Поточна робота на заняттях	Участь у дискусіях, робота в групах, відповіді на	- логічність відповідей;	20 балів

	запитання, активність під час розгляду кейсів	- уміння аналізувати ситуації; - участь у дебатах і рольових іграх;	
Виконання практичних завдань і кейсів	Розрахункові задачі, моделювання ситуацій, функціональний аналіз, вибір методу ТЦ	- правильність розрахунків; - коректність застосування методів; - аргументація вибору;	30 балів
Самостійна робота	Підготовка аналітичних записок, виконання міні-кейсів, робота з нормативною базою	- повнота виконання; - глибина аналізу; - науковість викладу;	10 балів
Підсумковий контроль (модуль / іспит)	Комплексне аналітичне завдання або тест	- коректність визначення контрольованих операцій; - обґрунтування вибору методу; - аналіз відповідності принципу «витягнутої руки»; - правильність підсумкових висновків;	40 балів
Разом			100 балів

Для забезпечення прозорості, об'єктивності та уніфікації підходів до контролю знань здобувачів вищої освіти у процесі вивчення дисципліни запроваджується 100-бальна система оцінювання. Наведена нижче шкала відображає відповідність кількісних показників рівню сформованості компетентностей, ступеню опанування теоретичного матеріалу та якості виконання практичних завдань. Вона слугує орієнтиром як для викладача, так і для здобувачів у процесі поточного, модульного та підсумкового контролю.

Таблиця 4.2

Шкала оцінювання навчальних досягнень (100-бальна система)

Бали	Оцінка за національною шкалою	Рівень знань	Характеристика результатів навчання здобувача
90–100	Відмінно	Високий рівень	Глибоке розуміння концепцій ТЦ, безпомилкове застосування методів,

			здатність до самостійного аналізу складних кейсів, високий рівень аргументації.
82–89	Добре	Вище середнього	Володіння матеріалом із незначними недоліками; правильно обирає методи; здатний розв'язувати практичні завдання; аргументація в цілому логічна та послідовна.
75–81	Добре	Середній	Матеріал засвоєний, але під час розв'язання практичних завдань допускаються неточності; потрібні додаткові роз'яснення або корекція в логіці аналізу.
64–74	Задовільно	Достатній	Розуміння основ дисципліни є, проте виникають труднощі із застосуванням методів ТЦ та виконанням об'ємних аналітичних завдань.
60–63	Задовільно	Низький достатній	Мінімально необхідний рівень; студент виконує базові завдання, але з помилками; слабка аргументація.
35–59	Незадовільно (може бути допущений до повторного складання)	Низький	Недостатній рівень знань, матеріал засвоєний поверхово, методи використовує некоректно, припускає значні помилки.
0–34	Незадовільно (повторне вивчення дисципліни)	Дуже низький	Відсутнє розуміння базових понять; неможливість виконати навіть елементарні завдання.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів у процесі вивчення дисципліни є важливою складовою забезпечення якості освітнього процесу. Застосування комплексного підходу, що поєднує поточний, модульний та підсумковий контроль, дає можливість об'єктивно визначити рівень сформованих знань, умінь та компетентностей. Використання різних методів перевірки – тестування, практичних завдань, усного опитування, індивідуальних та групових проєктів – дозволяє всебічно оцінити навчальні результати та врахувати індивідуальні особливості здобувачів. Така система сприяє підвищенню мотивації, формуванню відповідальності за власне навчання та забезпечує зворотний зв'язок, необхідний для вдосконалення змісту та методики викладання дисципліни.

Висновок до розділу 4

Сучасні тенденції розвитку міжнародного бізнесу, глобалізаційні процеси, посилення контролю за трансфертними операціями та зростання ролі податкової прозорості зумовлюють необхідність удосконалення педагогічних підходів і методів навчання, що було враховано при розробленні методики викладання цієї дисципліни.

Практичний компонент є ключовим у підготовці здобувачів, оскільки дисципліна має виразну прикладну спрямованість і вимагає засвоєння складних інструментів аналізу контрольованих операцій, методів визначення відповідності умов таких операцій принципу «витагнутої руки», підготовки звітної документації та здійснення порівняльного аналізу. Запропоновані методичні рекомендації забезпечують системність навчального процесу, поєднання теоретичного компонента з реальними кейсами, використанням даних з офіційних джерел, нормативних документів та практичних ситуацій підприємств. Такий підхід сприяє формуванню у здобувачів здатності ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, аналізувати фінансово-господарську діяльність та застосовувати методи трансфертного ціноутворення у відповідності до чинного законодавства.

Запровадження 100-бальної системи оцінювання забезпечує прозорість, об'єктивність та можливість диференційованого підходу до визначення рівня сформованості компетентностей. Особливу увагу приділено принципам академічної доброчесності, етичності викладання та справедливого ставлення викладача до здобувачів. Оцінювання відбувається на основі поєднання поточної, модульної та підсумкової форм контролю, що дає змогу всебічно оцінити теоретичну підготовку, здатність працювати з аналітичними матеріалами, виконувати практичні завдання та застосовувати методи трансфертного ціноутворення у професійній діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження показало, що трансфертне ціноутворення є ключовим інструментом управління фінансовими потоками та податковими зобов'язаннями підприємств, особливо у контексті міжнародних операцій і діяльності багатонаціональних корпорацій.

1. Трансфертне ціноутворення є важливим інструментом управління фінансовими потоками та податковими зобов'язаннями підприємств, що дозволяє контролювати розподіл прибутків, запобігати податковим зловживанням і забезпечувати обґрунтованість внутрішньогрупових операцій. Нами було визначено, що трансфертне ціноутворення слід розглядати як контрольований процес розподілу прибутку всередині групи пов'язаних компаній через визначення вартості ресурсів, що передаються між ними на різних етапах створення кінцевого продукту. Це дозволяє отримати конкурентні переваги на певних ринках у конкретний період часу.

2. Принцип «витягнутої руки» та методи ТЦУ (метод порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистого прибутку, метод розподілу доходів) забезпечують відповідність контрольованих операцій ринковим умовам. Застосування цих методів регламентується рекомендаціями ОЕСР та імплементовано в Податковий кодекс України, що дозволяє мінімізувати податкові ризики.

3. Нормативно-правове регулювання ТЦУ в Україні сформоване на основі міжнародних стандартів та рекомендацій ОЕСР. Впровадження контролю за ТЦУ з 2013 року та дотримання законодавчих вимог дозволяють забезпечити прозорість фінансових потоків і обґрунтованість трансфертних цін, зменшуючи податкові ризики підприємств.

4. ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» є ефективним підприємством у сфері виробництва пакувальних матеріалів, організаційна структура якого забезпечує координацію виробничих процесів, розвиток експортних напрямів та співпрацю з міжнародними партнерами, що підвищує його конкурентоспроможність. Аналіз фінансово-економічних показників за 2022–2024 роки свідчить про стабільність

доходів, зростання рентабельності та ефективність використання активів підприємства.

5. Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» передбачає систематичний контроль та планування операцій з трансфертного ціноутворення відповідно до вимог Податкового кодексу України. Підприємство веде детальний облік господарських операцій із нерезидентами, зокрема щодо експорту виробів та імпорту сировини, забезпечуючи повну прозорість і можливість обґрунтування встановлених цін.

6. Планування ТЦУ здійснюється за допомогою функціонально-ризикового підходу та порівняльного аналізу. Для аналізу рентабельності використовуються дані зіставних компаній, що дозволяє оцінювати економічну доцільність операцій і мінімізувати податкові та фінансові ризики.

7. Міжнародний досвід (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Австралія, Канада, ООН) свідчить, що ефективне управління ТЦУ базується на поєднанні стандартів, прозорих процедур, ризик-орієнтованого підходу та попереднього планування операцій. Акцент робиться на дотриманні принципу «втягнутої руки», веденні трансфертної документації та попередженні подвійного оподаткування. Для планування ТЦУ ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» використовується база даних RUSLANA, а відбір прямих конкурентів для порівняння рентабельності здійснюється через функціонально-ризиковий аналіз. Це дозволяє своєчасно виявляти ризики, забезпечувати достовірність облікових даних і обґрунтованість трансфертних цін, мінімізуючи податкові та фінансові ризики.

8. Для підвищення ефективності планування трансфертного ціноутворення на ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» доцільно впровадити корпоративну стратегію, яка базується на прогнозуванні фінансових результатів, оперативному управлінні ризиками, оптимізації бізнес-процесів та автоматизації облікових процесів у системі Odoo. Основними методами вдосконалення планування є визначення контрольованих операцій, застосування методу чистої рентабельності витрат (TNMM) із порівнянням із потенційно зіставними компаніями, використання методу CUP для окремих контрактів, документування та цифрове збереження

пакетів документів, регулярний внутрішній контроль і моніторинг відхилень рентабельності, а також підготовка та навчання персоналу з питань ТЦУ. Реалізація цих заходів дозволяє забезпечити відповідність принципу «витягнутої руки», знизити податкові та фінансові ризики, підвищити прозорість фінансових потоків і ефективність управління операціями з контрагентами-нерезидентами у 2025 році та наступних періодах.

9. Удосконалення методики викладання дисципліни «Трансфертне ціноутворення» зумовлене сучасними тенденціями міжнародного бізнесу, глобалізацією та посиленням контролю за трансфертними операціями, що потребує підготовки здобувачів до практичного застосування складних інструментів аналізу контрольованих операцій, визначення відповідності принципу «витягнутої руки», підготовки звітної документації та порівняльного аналізу. Запропоновані методичні рекомендації поєднують теоретичний компонент із реальними кейсами та даними офіційних джерел, що сприяє формуванню здатності ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення та застосовувати методи ТЦУ відповідно до законодавства. Впровадження 100-бальної системи оцінювання забезпечує прозорість і об'єктивність контролю, комплексно оцінює знання, практичні навички та аналітичні компетенції здобувачів, водночас враховуючи принципи академічної доброчесності та етичності викладання.

Таким чином, трансфертне ціноутворення є ефективним інструментом податкового планування, який дозволяє підприємствам системно контролювати внутрішньогрупові та зовнішньоекономічні операції, забезпечувати відповідність принципу «витягнутої руки», мінімізувати податкові та фінансові ризики, підвищувати прозорість фінансових потоків і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Використання сучасних методів планування, автоматизованих систем обліку та аналітики, а також професійна підготовка персоналу дозволяє ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» інтегрувати трансфертне ціноутворення у бізнес-процеси, оптимізувати ціни на контрольовані операції та підвищувати ефективність міжнародної діяльності підприємства у відповідності до національного та міжнародного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Титенко Л. Трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку / Л. Титенко, С. Богдан // Галицький економічний вісник. – Т. : ТНТУ, 2020. – Том 64. – № 3. – С. 87-95.
2. Благодушко, А. (2024). Природа та сутність трансфертного ціноутворення. Український економічний часопис, 2024, № 5, С. 14-18.
3. Карнаух Т. М. Трансфертне ціноутворення: сутність та перспективи запровадження в Україні / Т. М. Карнаух // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2015. – Т.168. – С. 120-124. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAun_2015_168_30
4. Карлова І. О. Трансфертне ціноутворення: економічний зміст та особливості проведення автоматизованого обліку на вітчизняних підприємствах // Причорноморські економічні студії. – 2020. – Вип. 56. С. 125-132. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_56_20
5. Касич А. О., Петрик О. А., Гриненко Ю. І. Трансфертне ціноутворення на підприємстві: проблеми та можливості використання / Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №24. – С. 19-23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_24_6
6. Краєвський В.М., Муравський О.Ю. Обліково-податкова природа трансфертного ціноутворення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 5. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-5-89068>
7. Трансфертне ціноутворення: сучасний стан та проблеми правозастосування : монографія / [А. М. Котенко, М. О. Мішин, С. В. Брояков та ін.] ; за ред. А. М. Котенка ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ прав. забезп. інновац. розвитку. – Харків : Право, 2021. – 162 с.
8. Костенко Ю. О. Моніторинг трансфертного ціноутворення. Право і суспільство Науковий журнал № 5 / 2024 DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.36>

9. Пасічний М. Д. Трансфертне ціноутворення у системі пріоритетів податкової політики Економіка та суспільство Випуск # 65 / 2024 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-126>

10. Заруцька О. П., Сальникова Т. В., Добровольська О. В., Бюджетно-податкове регулювання трансфертного ціноутворення в Україні Ефективна економіка. 2024. № 11 DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.11>

11. Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. Управлінський облік: навч. посіб. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2023. 293 с.

12. Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П'ятничук І. Д. Управлінський облік: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Електронні дані. – Івано-Франківськ, 2018. 380 с

13. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

14. Чебанова Н.В., Ревуцька Л.Є. Управлінський облік: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2016. – 218 с.

15. Левицька С., Лівенда К. Застосування трансфертних цін на засадах дотримання принципів соціальної відповідальності бізнесу. Вісник НУВГП. Вип. 4 (96). 2021. С.157-173.

16. Кулинич М. Б. Трансфертне ціноутворення як методичний прийом управлінського обліку центрів відповідальності. Вісник ТНЕУ. 2016. С.159-167.

17. Десятнюк О. М., Черевко О. В. Теоретико-методологічні засади формування трансфертного ціноутворення на мікрорівні в умовах вітчизняної економіки. Економіст. № 1. 2015. С. 45–48.

18. Черевко О.І. Трансфертне ціноутворення: теоретичні аспекти та практичне застосування. Економіка і регіон. 2014. № 2. С. 91–95.

19. Алексєєва А., Ігнатенко Т. Трансфертне ціноутворення як механізм податкового контролю. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2014. № 3. С. 85–95.

20. Карлова І. О. Трансфертне ціноутворення: економічний зміст та особливості проведення автоматизованого обліку на вітчизняних підприємствах / І. О. Карлова, А. І. Вербицька // Причорноморські економічні студії. – 2020. – Вип. 56. – С. 125-132.
21. Трансфертне ціноутворення : навчальний посібник / М. О. Скорик, Г. В. Грищук. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. – 144 с.
22. Фесенко В. В., Мигаль Ю. І. Міжнародний досвід аудиту і контролю трансфертного ціноутворення. Проблеми економіки. 2019. №4. С. 216–222.
23. Ніценко В. С., Чукурна О. П. Періодизація трансфертного ціноутворення в контексті розвитку економічної думки. URL : <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4484e063-17ef462c-b259-541255ae10cd/content>
24. Muravskyi O. Yu. Methodological tools for making management decisions on transfer pricing. Економіка розвитку систем. 2023. № 6 (1). С. 4–15
25. Податковий кодекс України. Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
26. Чукліна О. С. Методи трансфертного ціноутворення: переваги, недоліки та ієрархія застосування / О. С. Чукліна // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 5-6. - С. 170-175.
27. Мельничук І. І. Методи трансфертного ціноутворення та особливості їх застосування до контрольованої операції. Молодий вчений. - 2017. - № 1. - С. 661-665. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_1_160.
28. Котенко А. М. До питання пріоритетності методів встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу «витагнутої руки» / А. М. Котенко // Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0, 21 травня 2021 року. – Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. – С. 75-80.
29. Нові штрафи трансфертного ціноутворення. URL: <https://tco-audit.com.ua/ua/novie-shtrafy-tco-2/>

30. Трансферне ціноутворення як інструмент податкового планування.
URL: <https://www.mikhailenko.com.ua/28-06-2023/transferne-czinoutvorenniya-yak-instrument-podatkovogo-planuvannya/>

31. Михайленко О. Трансфертне ціноутворення як спосіб податкового планування. Правило ділової мети / О. Михайленко // Економічна теорія та право. – 2024. – № 1 (56). – С. 96–112. – DOI: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-56-1-96>

32. Заруцька О. П., Сальникова Т. В., Добровольська О. В. Бюджетно-податкове регулювання трансфертного ціноутворення в Україні / О. П. Заруцька, Т. В. Сальникова, О. В. Добровольська // Ефективна економіка. – 2024. – № 11. – DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.11>

33. Рижигова Н. І., Бірченко Н. О., Остапенко Р. М. Вплив цифровізації на трансфертне ціноутворення в Україні / Н. І. Рижигова, Н. О. Бірченко, Р. М. Остапенко // Економіка та суспільство. – 2024. – Вип. 66. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-81>

34. Жиглей І. В., Легенчук С. Ф., Орлов І. В. Трансфертне ціноутворення як засіб мінімізації податкових маніпулювань у розрахунках з нерезидентами. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2021. – Вип. 3(50). – С. 14–22. – URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7975/1/3.%20%D0%96%D0%B8%D0%B3%D0%BB%D0%B5%D0%B9.pdf>

35. Стеблюк Н. Ф., Мироненко Д. К., Ботвінов Р. Г., Небаба Н. О., Сердюков К. Г. Податкове регулювання трансфертного ціноутворення та його вплив на сферу міжнародного бізнесу / Н. Ф. Стеблюк, Д. К. Мироненко, Р. Г. Ботвінов, Н. О. Небаба, К. Г. Сердюков // Актуальні проблеми економіки. – 2024. – № 1 (271). – С. 98–108. – URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/01/1.24._topic_Nataliia-F.-Stebliuk-Daniil-K.-Myronenko-Rostislav-G.-Botvinov-98-108.pdf

36. Цегельник Н. І. Вплив цифровізації на трансфертне ціноутворення: ризики та можливості для міжнародного податкового регулювання / Н. І.

Цегельник // Академічні візії. – 2025. – Вип. 41. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15211250>

37. Трансфертне ціноутворення (ТЦУ) в Україні. URL: [https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/tax-and-legal-practice/transfer-pricing-\(tp\)](https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/tax-and-legal-practice/transfer-pricing-(tp))

38. Пасічний, М. Д. (2024). Трансфертне ціноутворення у системі пріоритетів податкової політики. Економіка та суспільство, Вип.. 65, URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-126>

39. Єремян О. М. Трансфертне ціноутворення як інструмент оптимізації оподаткування транснаціональних компаній. Вісник ХНТУ, №4, 2024р. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/818/785

40. Поліщук С. (2025). *Контрольовані операції 2025: нові критерії, підходи та законодавчі зміни*. АФ «Наша Бухгалтерія». URL: <https://nashabuhgalteria.com/kontrolovani-operatsii-2025-novi-kryterii-pidkhody-ta-zakonodavchi-zminy/>

41. Трансфертне ціноутворення в Україні: що варто знати бізнесу? URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/transfertne-tsinoutvorennia-v-ukraini.html>

42. Трансфертне ціноутворення: новації 2025 року. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-876803.html>

43. Трансфертне ціноутворення в Україні: останні зміни та актуальні вимоги 2025 року. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/234433_transfertne-tsinoutvorennia-v-ukraini-ostanni-zmini-ta-aktualni-vimogi-2025-roku

44. Звітність про контрольовані операції до 1 жовтня: ключові зміни та ризики URL: <https://7eminar.ua/news/12181-zvitnist-pro-kontrolyovani-operaciyi-do-1-zovtnya-klyucovi-zmini-ta>

45. Актуальні питання щодо трансфертного ціноутворення в Україні у 2025 році. URL: <https://rates.fm/ua-uk/expert-opinion/aktualni-pitannya-shodo-transfertnogo-cinoutvorennia-v-ukrayini-u-2025-roci/>

46. Контрольовані операції 2025: нові критерії, підходи та законодавчі зміни. URL: <https://nashabuhgalteria.com/kontrolovani-operatsii-2025-novi-kryterii-pidkhody-ta-zakonodavchi-zminy/>

47. Краєвський, В. М., Муравський, О. Ю. (2023). Ризикоорієнтований підхід в системі податкового контролю за трансфертним ціноутворенням. Економіка та суспільство, Випуск 1, 2023 URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/244/231>
48. Музичук М. 2022. Облік контрольованих операцій. *Scientia fructuosa*. 143, 3 (Чер 2022), 126–136. DOI:[https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(143\)10](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(143)10).
49. Блакита Г., Карпенко І. Критерії пов'язаності осіб в обліку контрольованих операцій. *Scientia fructuosa*. 118, 2 (Квіт 2018), 110–120. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/713>
50. Офіційний сайт ТОВ «СЕМ ЕКОПАК» URL: <https://semecopack.com/ua/>
ігоненко Л. О., Хріпко А. В., Доманський А. О. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2018. – №22. <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2018-22-4555>
52. Сторожук, Т., & Моргуненко, А. (2023). Загально-теоретичні засади еволюції норм трансфертного ціноутворення: проблемні питання та шляхи їх вирішення. Економіка та суспільство, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-35>
53. Касич А. О. Трансфертне ціноутворення на підприємстві: проблеми та можливості використання / А. О. Касич, О. А. Петрик, Ю. І. Гриненко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 24. – С. 19-23.
54. Цегельник, Н. І. . (2025). Вплив цифровізації на трансфертне ціноутворення: ризики та можливості для міжнародного податкового регулювання. *Академічні візії*, (41). вилучено із <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1816>
55. Болгова, К. Д. Удосконалення політики трансфертного ціноутворення в зовнішньоекономічній діяльності підприємства : дипломна робота ... бакалавра : 051 Економіка / Болгова Катерина Дмитрівна. – Київ, 2023. – 77 с. URI: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58573>
ошковська О. Основні методологічні засади трансфертного ціноутворення для фінансових операцій підприємств / Олена Мошковська // Галицький

економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2022. — Том 78-79. — № 5-6. — С. 65–74.
URI: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/40806>

57. Цебеня Р. (2019). Сучасний стан трансфертного ціноутворення як інструменту оподаткування підприємств в Україні. Сталій розвиток економіки, URI: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/74>

олдовський М. Трансфертне ціноутворення як механізм ухилення від сплати податків. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2159>

59. Гетьман К.О. Правове регулювання відповідальності за порушення вимог трансфертного ціноутворення. Право та інновації. 2021. № 3 (35). С. 85–90. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2021-3\(35\)-12](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2021-3(35)-12).

60. Міхонік С. Трансфертне ціноутворення в умовах війни. – URI: <https://rates.fm/ua-uk/expert-opinion/transfertne-cinoutvorennya-v-umovah-vijni/>

61. Планування трансфертного ціноутворення та підвищення ефективності операційної моделі – URI: https://www.ey.com/uk_ua/services/tax/transfer-pricing-planning-ome

62. Мельниченко Р. В. Податковий контроль трансфертного ціноутворення: правові засади : монографія. Київ : Київ. нац. торг. – екон. ун-т, 2020. 344 с. DOI: <http://doi.org/10.31617/m.knute.2021-42>

63. Онищенко О. В., Хоменко Л. М., Авраменко О. І. Еволюція трансфертного ціноутворення в Україні : податковий аспект. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2018. № 21. С. 615–620. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/117.pdf>

64. Курілов Є. Інструментарій ООН щодо комплаєнсу трансфертного ціноутворення. URI: <https://azones.law/analytics/instrumentarij-oon-shhodo-komplayensu-transfertnogo-tsinoutvorennya/>

65. Даньків Й. Я., Остап'юк М. Я., Панас М. О. Методика викладання облікових дисциплін : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. спец. 8.050106 «Облік і аудит». – Київ : Знання, 2009. – 145 с.

66. Карпенко О. В., Плікус І. Й., Головіна Д. В. Вплив інновацій на реалізацію принципів дидактики при підготовці фахівців з обліку та фінансів //

Інновації в обліково-аналітичному забезпеченні та управлінні фінансово-економічною безпекою в умовах діджиталізації : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 12 листоп. 2020 р. – Харків, 2020. – С. 108–113.

67. Ковальчук Т. М., [ь В. І. Професійна етика в обліку, аудиті та оподаткуванні : навч. посіб. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. – 200 с.

68. Ценклер Н. І. Кейс-методика викладання облікових дисциплін у вищих навчальних закладах // Удосконалення обліку, контролю, аудиту, аналізу та оподаткування в сучасних умовах інтеграційних процесів у світовій економіці : тези доп. ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 18–19 квіт. 2018 р.). – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. – С. 142–145.

69. Ясишена В., Головай Н. Проблеми методики викладання облікових дисциплін // Інститут бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн. – 2018. – Вип. 1–2. – С. 78–87.

70. Грицуленко С.І. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. – 224 с.

71. Формування і розвиток інтелектуально-творчого потенціалу студентів : [монографія] / [Ю.І. Кулагін, Н.П. Статінова, О.М. Кущенко та ін.]. – К. : КНТЕУ, 2012. – 212 с.

72. Кузнєцова А., Маслов В., Кузнєцов О. Регулювання трансфертного ціноутворення в Україні. Вісник економіки. 2025. Вип. 2. С. 116–129. DOI: 10.35774/visnyk2025.02.116.